

Mazowsze

ANALIZY I STUDIA

2

**Eksport województwa mazowieckiego
w latach 2003-2005**

Eksport województwa mazowieckiego w latach 2003-2005

Warszawa, 2006

Opracowanie/Wydawca
Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego
ul. Lubelska 13
03-802 Warszawa
tel/ fax (022) 741 34 50
tel/ fax (022) 618 90 96
e-mail: mbp@mbp.mazovia.pl

Dyrektor Biura
prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Zastępcy dyrektora
mgr Bartłomiej Kolipiński
mgr inż. arch. Tomasz Sławiński

Wykonano przez Zespół Analiz Regionalnych
pod kierunkiem dr Dariusza Piotrowskiego
mgr Krzysztof Kacperski
mgr Marta Krasowska
mgr Piotr Siłka

Opracowanie graficzne:
mgr Piotr Siłka

Tłumaczenie:
mgr Konrad Szylar

Redakcja językowa:
mgr Marta Bondel

Redakcja techniczna, skład i łamanie:
Tomasz Cybulski

Mazowsze
Analizy i Studia

A i S

Zeszyt 2/2006

**„Eksport województwa mazowieckiego
w latach 2003-2005”**

ISSN 1896-6322

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
1. Wartość i kierunki eksportu	8
2. Kierunki eksportu głównych produktów	20
3. Kierunki eksportu głównych grup produktów	25
Wnioski	47
Pojęcia i skróty	47
Literatura	50
Spis map	51
Spis tabel	51
Spis wykresów.....	51
Załącznik nr 1	52
Załącznik nr 2.....	55

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest elementem prac analityczno-studialnych prowadzonych przez Zespół Analiz Regionalnych w Mazowieckim Biurze Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie na temat rozwoju społeczno-ekonomicznego Mazowsza. Eksport jest podstawowym przejawem działalności gospodarczej przedsiębiorstw, świadczącym o konkurencyjności tych podmiotów, które znajdują rynek zbytu dla swoich produktów poza rodzimym regionem. Taka aktywność przedsiębiorców, jest pozytywnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi regionalnemu. Od poprzedniej analizy na temat eksportu¹ pod tytułem *Studia diagnostyczne w zakresie gospodarki i osadnictwa – eksport*, przeprowadzonej przez Mazowieckie Biuro minęło ponad trzy lata. W opracowaniu tym wskazywano na potrzebę aktywizacji eksportu powiatów położonych peryferyjnie, w części północnej, wschodniej i południowej regionu, w których dominującą grupą produkcji towarowej jest przetwórstwo artykułów rolnych. Natomiast za główną barierę utrudniającą działalność eksportową uznano zły stan infrastruktury drogowej.

Lata 2003–2005 były ważnym okresem dla gospodarki Polski, w tym również dla eksportu. Wejście do Unii Europejskiej, z jednej strony otworzyło wiele rynków zbytu, eliminując bariery celne, z drugiej zmusiło część firm do ubiegania się o unijne licencje, certyfikaty jakościowe eksportowe i importowe, a także w przypadku niektórych krajów spoza obszaru UE – zezwolenia kontyngentowe. W tym miejscu warto również zaznaczyć, że włączenie naszego kraju w do obszaru wspólnego rynku spowodowało, że wywóz dóbr do innych krajów Wspólnoty nie jest już traktowane jako eksport, lecz jako „wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów” [WDT] i dla przedsiębiorców wiąże się głównie z dużo mniejszą ilością formalności (pozostały głównie obowiązki dokumentacyjne związane z przepisami prawa podatkowego). Z punktu widzenia celu niniejszego opracowania, jakim jest ukazanie aktualnych międzynarodowych powiązań handlowych regionu, w tym ich dynamiki, więc i porównywalności danych sprzed i po akcesji Polski do Unii Europejskiej, stosowane w dalszej części uproszczone określenie eksport oznacza również wspomnianą wyżej WDT. Jednocześnie niestety rosnący eksport na rynki wschodnie spotykał się z problemami natury administracyjnej, które uzależnione były od sytuacji międzynarodowej. Znamiennym przykładem są utrudnienia w eksporcie niektórych towarów, np. mięsa do Rosji.

Pozytywnym impulsem do rozwoju w powyższym okresie było wykorzystanie przez szereg przedsiębiorstw przedakcesyjnych funduszy przeznaczonych na dofinansowanie inwestycji związanych z dostosowaniem produkcji do standardów i wymogów unijnych. Środki te mogły być przeznaczane nie tylko na rozwój firm poprzez inwestycje czy doradztwo, ale także na promocję swoich produktów za granicą. Jednocześnie zagrożeniem dla przedsiębiorstw było czasowe pogorszenie się warunków cenowo-kursowych, a także w wielu przypadkach sprostanie zagranicznej konkurencji, lepiej przygotowanej i bardziej doświadczonej w rywalizacji na rynkach europejskich.

Produkt krajowy brutto ściśle powiązany jest z eksportem, będącym istotnym czynnikiem wpływającym na jego wzrost. W ostatnich latach można zaobserwować wzrost eksportu, który był istotnym źródłem ożywienia gospodarczego w Polsce. Spowolnienie wzrostu popytu krajowego w latach 2001–2003, zmusiło podmioty do poszukiwania możliwości zbytu swoich produktów za granicą, nawet pomimo okresowo niezadowalającej rentowności eksportu.² Relacja eksportu do PKB wzrosła znacząco w porównaniu do 2002 r. i sięgnęła w 2004 r. ponad 33%. Dla

¹ *Studia diagnostyczne w zakresie gospodarki i osadnictwa – eksport*, S. Białczak, K. Mazur, T. Oklińska, D. Aleksandrowicz, D. Dyl, Siedlce 2003.

² *Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005* Ministerstwo Gospodarki Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych Warszawa 2005, str. 11.

Mazowska udział ten w 2003 roku wynosił ponad 32%, co wskazuje na duże znaczenie eksportu dla rozwoju województwa w okresie 2001–2003. Zmiany relacji eksportu do PKB w latach 2000–2004 ilustruje Tabela 1.

Tabela 1. Relacja eksportu do PKB w okresie 2000–2004

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004
Wpływy z eksportu/PKB w % Polska	21,6	22,4	24,4	29,1	33,7
Wpływy z eksportu/PKB w % Mazowsze	17,1	18,2	brak danych	32,7	brak danych

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych NBP, GUS oraz Izby Celnej.

Podstawowymi czynnikami wpływającymi na poziom i dynamikę eksportu w Polsce w latach 2003–2005 były³:

- powolne ożywienie koniunktury w UE – średni coroczny wzrost PKB w latach 2003–2005 w UE-25 wyniósł 1,8% podczas gdy m.in. w USA odnotowano wzrost średnio 3,2%,
- pozycja euro względem dolara i złotego – zgodnie z ostatnimi wynikami badań koniunktury prowadzonych przez NBP oraz Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, polscy przedsiębiorcy oceniają, że eksport w dolarach przestaje być opłacalny przy kursie dolara poniżej 3,52 zł i kursie euro – poniżej 4,1 zł (dotyczy to eksporterów, którzy nie zabezpieczyli się przed ryzykiem kursowym),
- wzrost inflacji – w przypadku eksportu wykorzystany jest wskaźnik wzrostu cen produkcji sprzedanej przemysłu; w momencie osiągnięcia dużej wartości obniża się atrakcyjność eksportu w porównaniu ze sprzedażą w kraju, np. w roku 2004 w porównaniu z rokiem poprzednim ceny te wzrosły o 7%. Ujemny wpływ tego czynnika opłacalności eksportu może być jednak skompensowany przez jeszcze wyższy wzrost cen transakcyjnych eksportu, jak to miało miejsce w roku 2004, gdyż wzrost ten nastąpił o 10,2%,
- obniżka jednostkowych kosztów pracy w przemyśle – sprzyja ona konkurencyjności. Po dwuletnim okresie znaczącego wzrostu wydajności pracy w przemyśle (średnio o ok. 7%) w latach 2001–2002, nastąpiło dalsze, istotne przyspieszenie jego tempa, do 12% w 2003 r. i 8,7% w ub. r.). Przekładało się to na postępującą obniżkę jednostkowych kosztów pracy w przemyśle (spadek o 9% w 2003 r. i o 7% w ub. r.). Dzięki temu kompensowano negatywny wpływ aprecjacji złotego na opłacalność eksportu. Efekt ten uzyskano głównie poprzez postępującą redukcję zatrudnienia. W rezultacie, wysoki wzrost eksportu – możliwy dzięki utrzymaniu zadawalającej konkurencyjności cenowej polskich produktów na rynkach zagranicznych – nie przełożył się na istotne ograniczenie bezrobocia,
- popyt wewnętrzny – jego ożywienie może osłabić zainteresowanie przedsiębiorców, ale nie musi, gdyż po pierwsze, korzystne ceny transakcyjne eksportu w stosunku do cen krajowych mogą być relatywnie, po drugie, odmienna może być struktura popytu wewnętrznego i zewnętrznego, po trzecie, eksporterzy będą jednak dążyli do utrzymania wcześniej zdobytych rynków zagranicznych, często ponosząc znaczne koszty,
- poprawa klimatu dla inwestycji zagranicznych, które w znacznym stopniu przyczyniają się do zwiększenia liczby inwestorów co stwarza szansę na poprawę kondycji eksportowej, gdyż podmioty z udziałem kapitału zagranicznego w porównaniu z pozostałymi, tj. z podmiotami z kapitałem wyłącznie krajowym, wyróżniają się znacznie wyższą dynamiką wzrostu eksportu, a zarazem mniejszą wrażliwością na niekorzystne wahania kursowe.

³ *Polska 2005*. Raport o stanie handlu zagranicznego, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.

Przedstawione powyżej uwarunkowania, niewątpliwie miały również znacznie dla rozwoju eksportu produktów wytworzonych przez mazowieckich przedsiębiorców. Analiza przestrzenna według eksporterów i grup towarów dla lat 2003–2005 dokonana została w układzie powiatowym. Celem opracowania jest przedstawienie stanu obecnego wraz z odniesieniem do ostatnich trzech lat w następujących kwestiach:

- najważniejsze kierunki eksportowe przedsiębiorstw,
- najważniejsze towary oraz grupy towarów, które są eksportowane,
- identyfikacja powiatów najbardziej i najmniej aktywnych w działaniach eksportowych,
- udział poszczególnych grup towarów w eksporcie do dziesięciu krajów o najwyższej wartości eksportu.

Dzięki danym statystycznym udostępnionym przez Centrum Analityczne Administracji Izby Celnej, poniższa analiza przedstawia najaktualniejsze dane dotyczące wartości eksportowanych produktów wraz z wyszczególnieniem głównych kierunków eksportu (kraje) w układzie powiatowym dla województwa mazowieckiego.

Przedstawione w tabelach i wykresach dane dotyczące wartości eksportu, obejmują 20 lub w niektórych przypadkach 30 krajów o najwyższej wartości eksportu z Mazowsza. Nie jest to oczywiście pełna lista, jednakże dla uzyskania przejrzystości danych autorzy opracowania postanowili ograniczyć ilość krajów do powyższej liczby.

Ponadto, w aneksie załączono pełną listę produktów eksportowych z ich kodami według klasyfikacji celnej, które umożliwiły np. dokonanie agregacji produktów w „grupy produktów” utworzonych na użytek niniejszego opracowania.

1. Wartość i kierunki eksportu

Wielkość eksportu regionu wynika ze struktury jego gospodarki, struktury przemysłu, konkurencyjności, atrakcyjności dla zagranicznych inwestorów bezpośrednich, dostępności komunikacyjnej i innych⁴. Świadczy o zdolności regionu do uczestnictwa w sieci powiązań globalnych, które zapewnia dostęp do rynków zbytu, informacji, innowacji, a więc stymuluje rozwój. Wartość eksportu określa znaczenie gałęzi eksportowych w gospodarce województwa, których produktywność jest z reguły wyższa niż w pozostałych, wyższa jest także ich zdolność do tworzenia i utrzymywania miejsc pracy, ponoszenia nakładów inwestycyjnych i wchłaniania nowych rozwiązań technologicznych.

Kierunki przepływu towarów i usług z Mazowsza pozwalają na analizę zagranicznych powiązań handlowych województwa, określenie stopnia dywergencji jego rynków zbytu, a więc zależności eksportu od popytu w określonym kraju. Dzięki temu, po pierwsze, można określić ryzyko eksportowe regionu i wyznaczać politykę zagraniczną, która będzie sprzyjała jego ograniczeniu. Po drugie, można określić intensywność powiązań handlowych Mazowsza z krajami UE, co pozwala wnioskować m.in. o stopniu wykorzystania szansy rozwojowej, jaką jest wejście do strefy wolnego handlu/wspólnego rynku.

Wartość wszystkich produktów wyeksportowanych z terenu województwa mazowieckiego w 2005 roku wyniosła ponad 48 488 mln zł. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost o ponad 10%, jednakże w porównaniu z rokiem 2003 zaledwie o 2%. Porównanie wartości eksportowanych produktów Mazowsza i Polski przedstawia Tabela 2. Udział Mazowsza w eksporcie całego kraju w roku 2003 wyniósł 22,8% i spadł o ponad 6 punktów procentowych w roku następnym, co świadczy o szybszym tempie wzrostu eksportu w cenach bieżących w pozostałych województwach. W roku 2005, w porównaniu z rokiem poprzednim, nastąpił wzrost udziału Mazowsza w eksporcie krajowym zaledwie o 0,7 punktów procentowych i wyniósł 16,8%.

Tabela 2. Wartość eksportu Mazowsza i Polski*

	2003	2004	2005	2003=100
	w mln zł			
Polska	208 944	272 106	288 780,8	138
Mazowsze	47 741	43 932	48 488	102
Udział Mazowsza w eksporcie Polski	22,8%	16,1%	16,8%	73

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS oraz Izby Celnej.

*w cenach bieżących

Dane zawarte w Tabeli 3 przedstawiają łączną wartość eksportu poszczególnych powiatów. Największy udział wartości eksportowanych towarów w całym eksporcie województwa ma miasto stołeczne Warszawa, w roku 2005 – 53%. W ciągu trzech lat, od roku 2003 udział miasta stołecznego w ogólnej wartości w cenach bieżących zmalał o 4,5 punktu procentowego. Największy przyrost udziału w ogólnej wartości eksportu Mazowsza zanotował powiat mławski, z 0,8% ogólnej wartości wyeksportowanych produktów w 2003 do 5,7% w 2005 roku. Duży wzrost udziału w eksporcie zanotował również powiat żyrardowski z 0,4% w 2003 r. do 3,0% w 2005 roku.

⁴ Gawlikowska-Hueckel, Umiński S., *Handel zagraniczny Małopolski. Metodologia badań oraz analiza obrotów w latach 2000-2004*

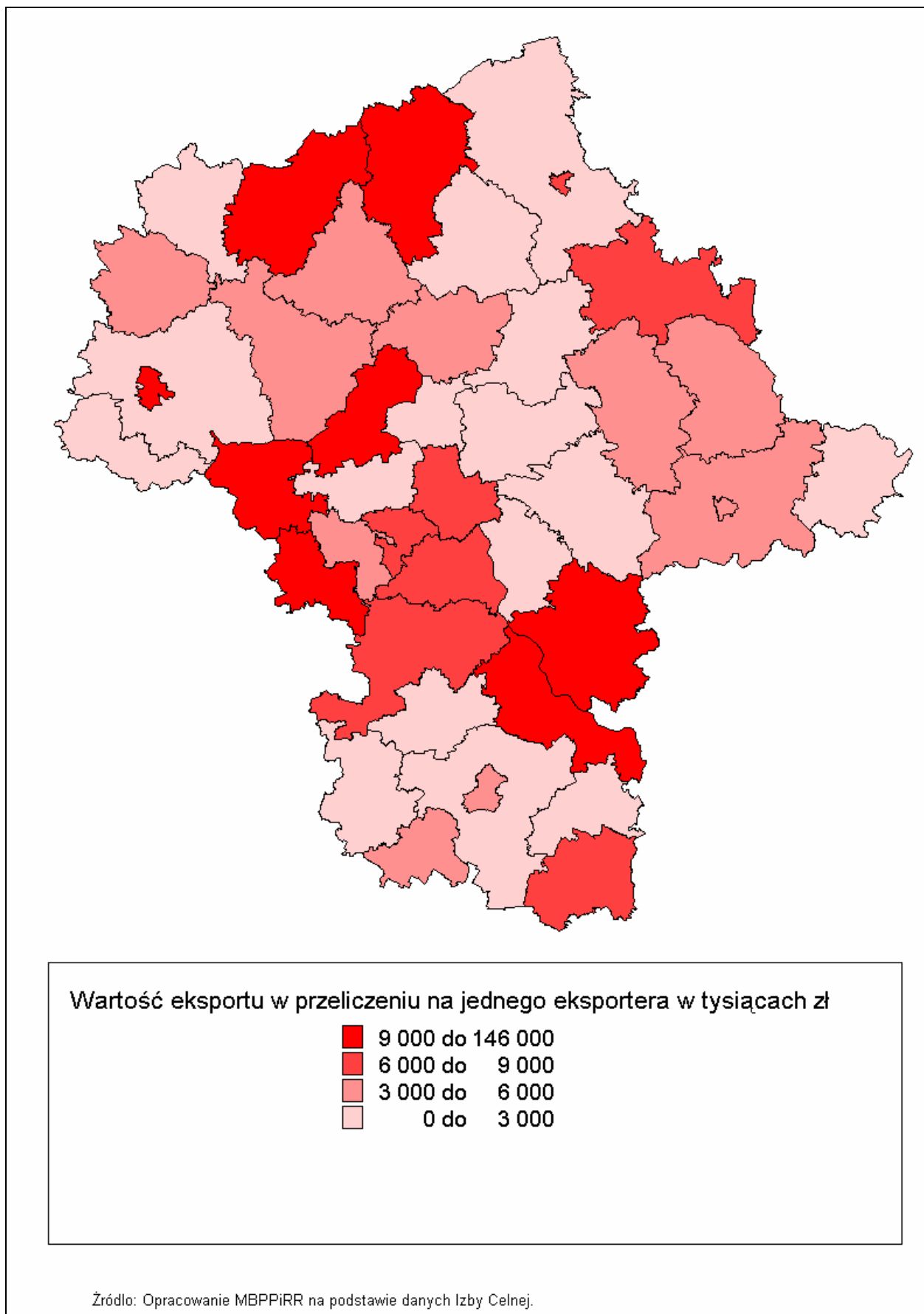
Tabela 3. Suma wartości eksportowanych produktów w poszczególnych powiatach w tys. zł.

Nazwa Powiatu	Wartość eksportu			
	2003	2004	2005	Zmiana 2003-2005
białobrzeski	66,3	102,1	72,7	109,6
ciechanowski	87,3	120,8	156,2	178,9
garwoliński	1 181,9	1 545,2	1 353,2	114,5
gostyniński	36,4	21,1	34,3	94,2
grodziski	353,0	340,6	500,1	141,7
grójecki	1 163,2	1 261,0	1 143,5	98,3
kozienicki	281,9	334,9	317,9	112,7
legionowski	362,3	187,3	140,4	38,8
lipski	28,6	68,5	71,0	248,0
łosicki	66,9	22,4	43,5	65,0
makowski	14,1	10,0	16,0	113,7
miński	130,4	110,4	147,6	113,2
mławski	373,1	735,1	2769,2	742,3
nowodworski	1 286,8	1 019,1	1 095,0	85,1
ostrołęcki	38,7	38,8	32,2	83,1
Ostrołęka	225,3	214,1	208,6	92,6
ostrowski	245,1	303,6	339,5	138,6
otwocki	404,4	438,4	471,7	116,6
piaseczyński	4 112,1	3 009,2	2 167,2	52,7
Płock	1 691,7	1 924,6	2 627,6	155,3
płocki	85,0	67,4	89,7	105,6
płoński	311,6	594,7	143,6	46,1
pruszkowski	2 706,5	3 034,6	2 964,3	109,5
przasnyski	541,7	278,8	260,2	48,0
przysuski	108,1	8,0	8,6	8,0
pułtuski	26,8	37,0	37,7	140,7
Radom	716,6	840,0	832,5	116,2
radomski	96,9	106,1	96,5	99,5
Siedlce	283,1	266,0	337,5	119,2
siedlecki	178,5	202,7	209,6	117,4
sierpecki	39,0	18,8	28,7	73,5
sochaczewski	471,7	615,5	1 023,3	216,9
sokołowski	167,7	44,0	121,9	72,7
sztybołowski	26,1	26,9	49,4	189,2
Warszawa	27 673,7	23 956,2	25 922,4	93,7
warszawski zachodni	868,1	474,4	467,0	53,8
węgrowski	71,3	67,1	100,9	141,5
wołomiński	729,6	440,0	508,8	69,7
wyszowski	236,3	105,3	100,9	42,7
zwoleniński	29,8	24,8	20,8	69,8
żuromiński	25,4	14,6	8,7	34,3
żyrardowski	197,7	902,1	1 447,6	732,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Wartość eksportowanych towarów w przeliczeniu na jednego eksporterów była największa w powiecie mławskim i wynosiła 146 mln zł.

Mapa 1. Wartość eksportu w poszczególnych powiatach województwa mazowieckiego w roku 2005

Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1883 euro) w Polsce w roku 2004 była znacznie niższa aniżeli w krajach o podobnym poziomie rozwoju gospodarczego, np. w Czechach (6160 euro), na Węgrzech (4975 euro) czy w Słowacji (4650 euro). W województwie mazowieckim wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro w roku 2004 praktycznie była równa średniej krajowej i wynosiła 1887 euro. Większą od średniej wartość odnotowano jedynie w 10 powiatach województwa. Do jednostek samorządu terytorialnego o największej wartości eksportu na mieszkańca należały powiaty:

- piaseczyński 4789,
- pruszkowski 4672,
- m. Płock 3342,
- garwoliński 3187,
- m. st. Warszawa 3145.

W roku 2005 średnia wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosła do 2340 euro. Największą wartość zanotowano w powiecie mławskim ponad 9301 euro.

Na 42 powiaty, w latach 2003-2005, wzrost wartości eksportowanych produktów nastąpił w 22. Największy wzrost, ponad 700%, odnotowano w powiatach mławskim i żyrardowskim. Spośród powiatów, które zanotowały spadek wartości eksportowanych produktów wyróżnia się powiat przysuski, gdzie nastąpiło zmniejszenie wartości eksportu aż o 92%.

Liczba eksporterów w województwie mazowieckim w latach 2003-2005 (Tabela 4) zmniejszyła się o 36,9%. Ponad 40% spadek tej liczby zanotowały powiaty:

- szydłowiecki (64%),
- pułtuski (54,2%),
- sierpecki (53%),
- przysuski (50%),
- żuromiński (50%),
- miasto na prawach powiatu Ostrołęka (50%).

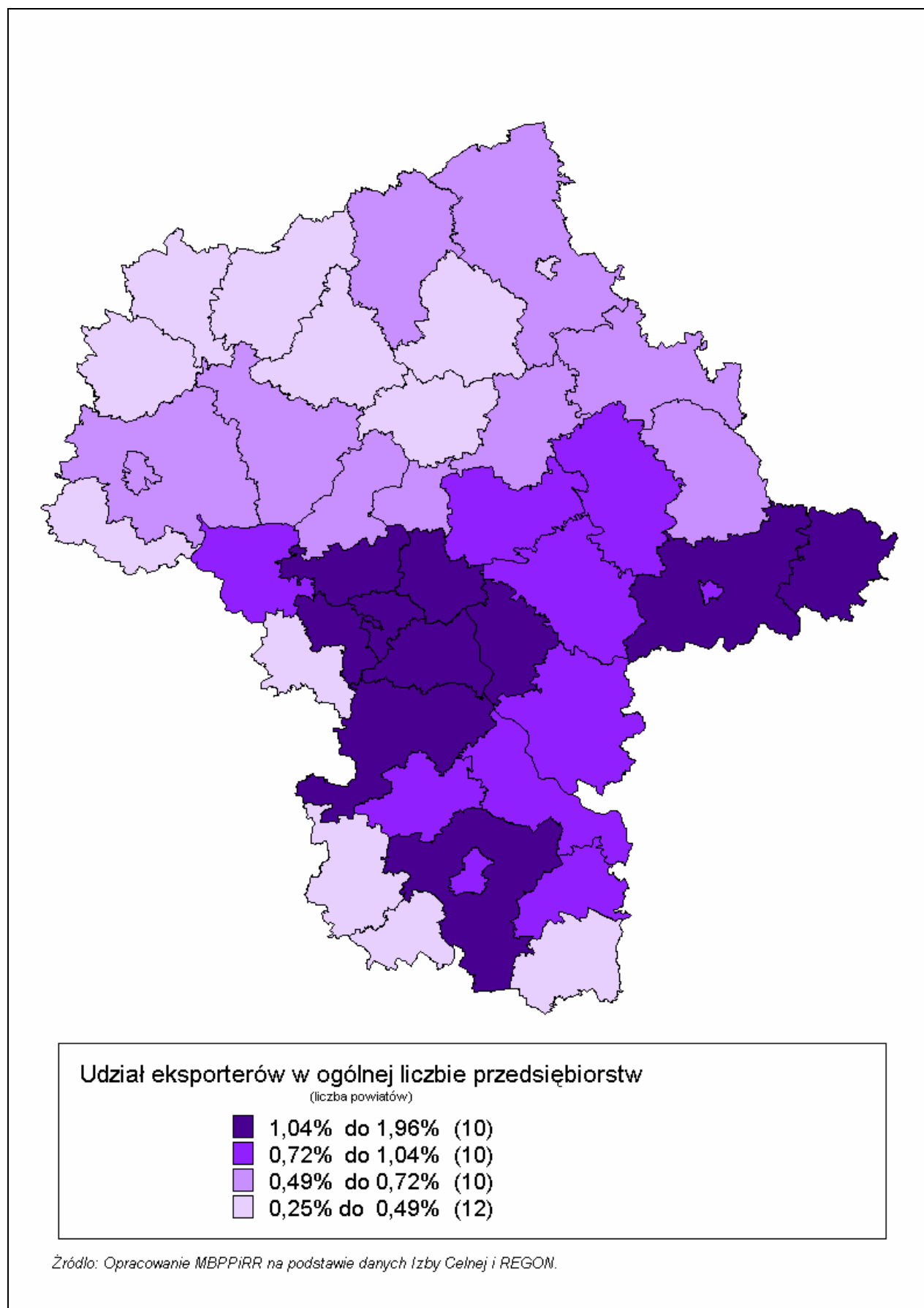
Przestrzenna analiza udziału eksporterów w ogólnej liczbie przedsiębiorstw (Mapa 2) pozwala na stwierdzenie, że zagęszczenie eksporterów występuje głównie w części południowej województwa mazowieckiego. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w powiatach, przez które przebiegają drogi krajowe łączące Warszawę z innymi ważnymi ośrodkami tranzytowymi, takimi jak Katowice i Kraków (Wiedeń, Rzym), Wrocław (Praga), Poznań (Berlin), Terespol (Mińsk, Moskwa), które przedstawione są na Mapie 3.

Tabela 4. Liczba eksporterów w poszczególnych powiatach

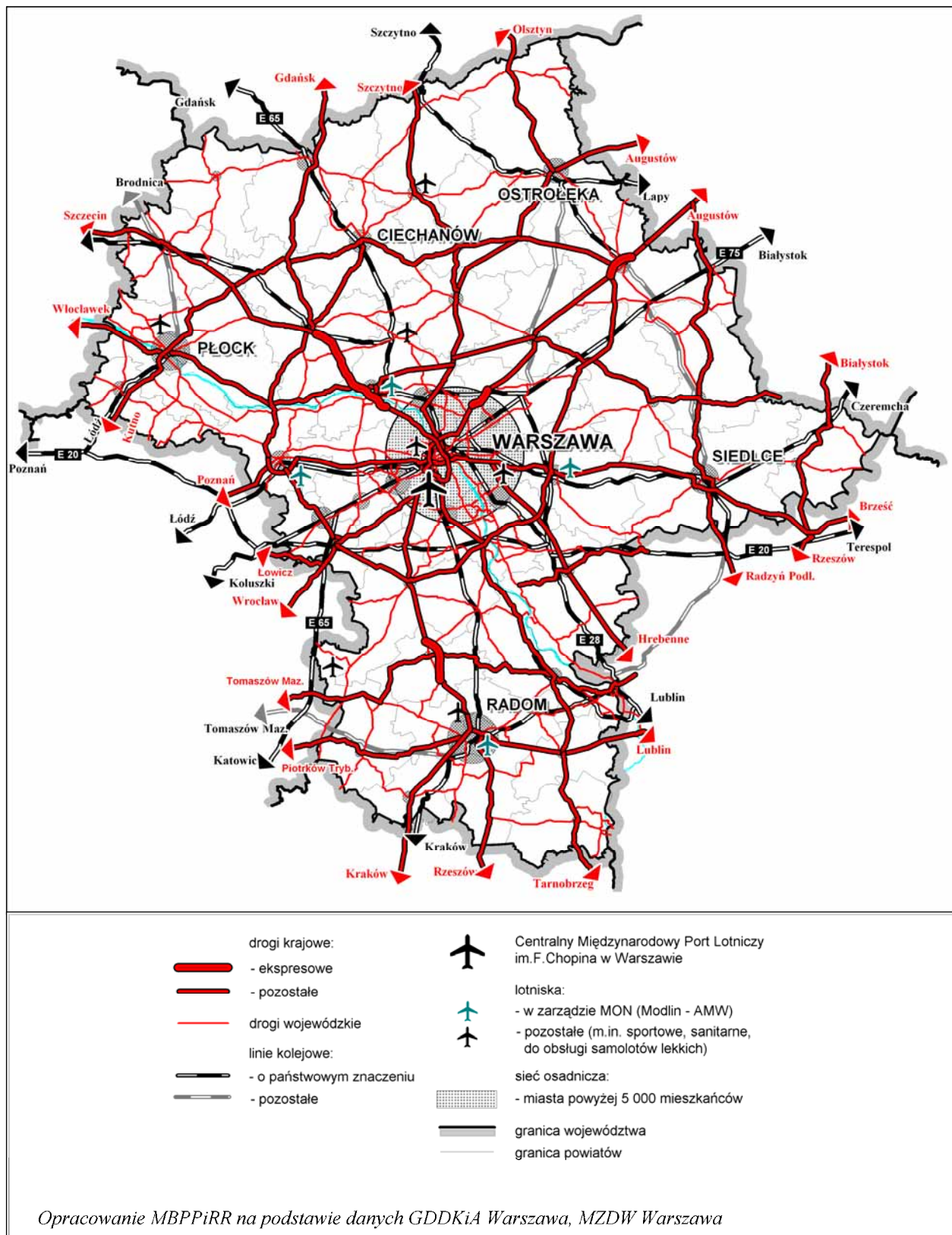
Nazwa Powiatu	2003		2004		2005		Zmiana w latach 2003-2005 2003=100% W udziale ogólnej liczbie eksporterów
	Liczba eksporterów	Udział w ogólnej liczbie podmiotów	Liczba eksporterów	Udział w ogólnej liczbie podmiotów	Liczba eksporterów	Udział w ogólnej liczbie podmiotów	
białobrzeski	37	1,3	40	1,4	25	0,8	64,3
ciechanowski	44	0,6	36	0,5	30	0,5	74,2
garwoliński	80	1,2	76	1,2	53	0,8	68,9
gostyniński	25	0,8	23	0,7	15	0,5	64,1
grodziski	149	1,7	137	1,5	103	1,1	67,2
grójecki	160	2,0	150	1,9	143	1,7	85,4
kozienicki	32	0,8	37	0,9	32	0,8	99,0
legionowski	141	1,2	103	0,9	78	0,6	51,6
lipski	16	0,7	9	0,4	9	0,4	54,9
łosicki	38	1,8	18	0,9	25	1,3	74,3
makowski	22	0,6	11	0,3	14	0,4	65,4
miński	136	1,2	124	1,1	101	0,9	76,8
mławski	26	0,5	17	0,4	19	0,4	79,2
nowodworski	68	1,0	54	0,8	46	0,7	64,2
ostrołęcki	30	0,7	27	0,7	24	0,6	79,4
Ostrołęka	50	0,8	34	0,6	25	0,4	49,0
ostrowski	56	0,9	47	0,8	38	0,6	67,9
otwocki	237	1,9	192	1,5	158	1,2	64,6
piaseczyński	407	2,5	332	1,9	257	1,4	56,0
Płock	128	1,0	86	0,7	72	0,6	57,1
płocki	54	1,0	43	0,9	32	0,6	62,1
płoński	61	1,1	45	0,9	31	0,6	55,1
pruszkowski	525	2,7	427	2,1	339	1,6	59,7
przasnyski	25	0,6	21	0,6	17	0,5	82,8
przysuski	20	0,7	13	0,5	10	0,3	48,6
pułtuski	24	0,6	21	0,6	11	0,3	46,5
Radom	291	1,1	233	0,9	181	0,7	64,5
radomski	128	1,5	116	1,4	88	1,0	69,4
Siedlce	98	1,2	72	0,9	59	0,8	61,9
siedlecki	74	1,8	69	1,8	66	1,7	98,1
sierpecki	17	0,6	8	0,3	8	0,3	50,4
sochaczewski	77	1,0	66	0,8	69	0,8	83,9
sokołowski	25	0,7	19	0,6	21	0,6	90,7
szydłowiecki	25	0,9	16	0,6	9	0,3	35,7
Warszawa	5 617	2,0	4 465	1,6	3 387	1,1	55,6
warszawski	369	3,1	306	2,5	252	2,0	62,2
węgrowski	40	0,9	35	0,9	28	0,7	82,5
wołomiński	271	1,4	233	1,1	194	0,9	67,0
wyszkowski	47	0,8	46	0,8	38	0,6	78,8
zwoleński	17	0,8	14	0,7	16	0,8	98,5
żuromiński	12	0,5	8	0,3	6	0,3	56,4
żyrardowski	69	0,9	59	0,7	37	0,5	51,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

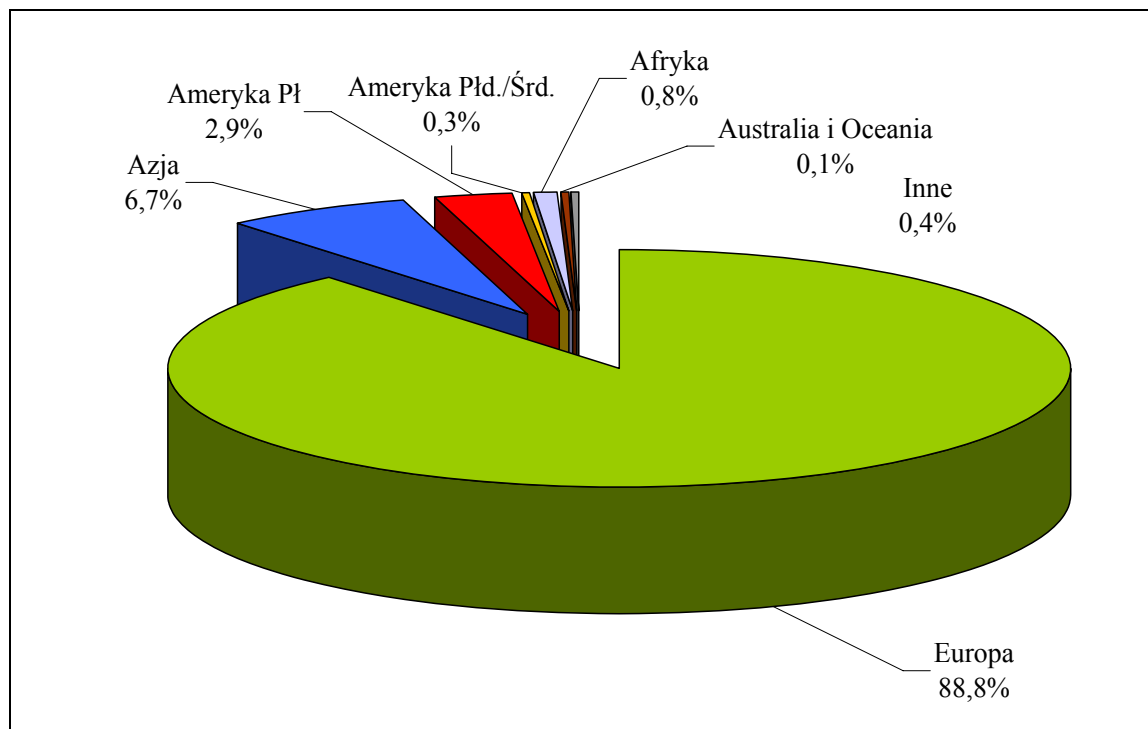
Mapa 2. Liczba eksporterów w powiatach województwa mazowieckiego w roku 2005

Mapa 3. System transportowy w województwie mazowieckim, stan w roku 2004

Zdecydowanie najważniejszym kierunkiem eksportowym dla Mazowsza jest Europa (Wykres 1). Na ten kontynent przypada prawie 89% wartości eksportowanych towarów z województwa mazowieckiego. Wśród krajów europejskich ponad 88% wartości eksportu przypada na kraje Unii Europejskiej. Do krajów azjatyckich trafia prawie 7%, zaś do Ameryki Północnej niecałe 3%.

Wykres 1. Kierunki eksportowe województwa mazowieckiego według wartości w zł w roku 2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Porównanie struktury kierunków eksportu województwa mazowieckiego i Polski (Tabela 5), wskazuje, że największy udział Mazowsze notuje w eksporcie do krajów rozwijających się gospodarczo i krajów Europy Środkowo-Wschodniej odpowiednio: 22,7% i 29,2%, a najmniejszy do krajów strefy euro 12,5%.

Tabela 5. Główne kierunki eksportu z Polski i województwa mazowieckiego w roku 2005⁵

Wyszczególnienie	Mazowsze		Polska w mln zł
	w mln zł	udział w eksporcie Polski w %	
Kraje rozwinięte gospodarczo	36 001,9	14,9	241 374,8
UE	33 865,0	15,2	222 890,6
Strefa EURO	19 583,5	12,5	156 618,0
Kraje rozwijające się gospodarczo	4 182,2	22,7	18 427,4
Europa Środkowo-Wschodnia	8 466,5	29,2	28 978,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej i GUS.

Najważniejszym kierunkiem eksportu Mazowsza (Wykres 2) według krajów są niezmiennie, od wielu, lat Niemcy. Wartość wszystkich produktów wyeksportowanych w 2005 roku do tego kraju stanowi ponad 16,5% całego eksportu województwa mazowieckiego. Następne są Rosja (9,2%), Wielka Brytania (7,2%), Republika Czeska (6,3%), Francja (6%), Włochy (4,9%), Ukraina (4,6%), Holandia (4%).

Z województwa mazowieckiego eksport kierowany jest do ponad 190 krajów (obszarów administracyjnych), z czego do grupy 30 krajów (Wykres 1), które są głównymi odbiorcami eksportu z województwa, trafia ponad 92% wartości eksportu.

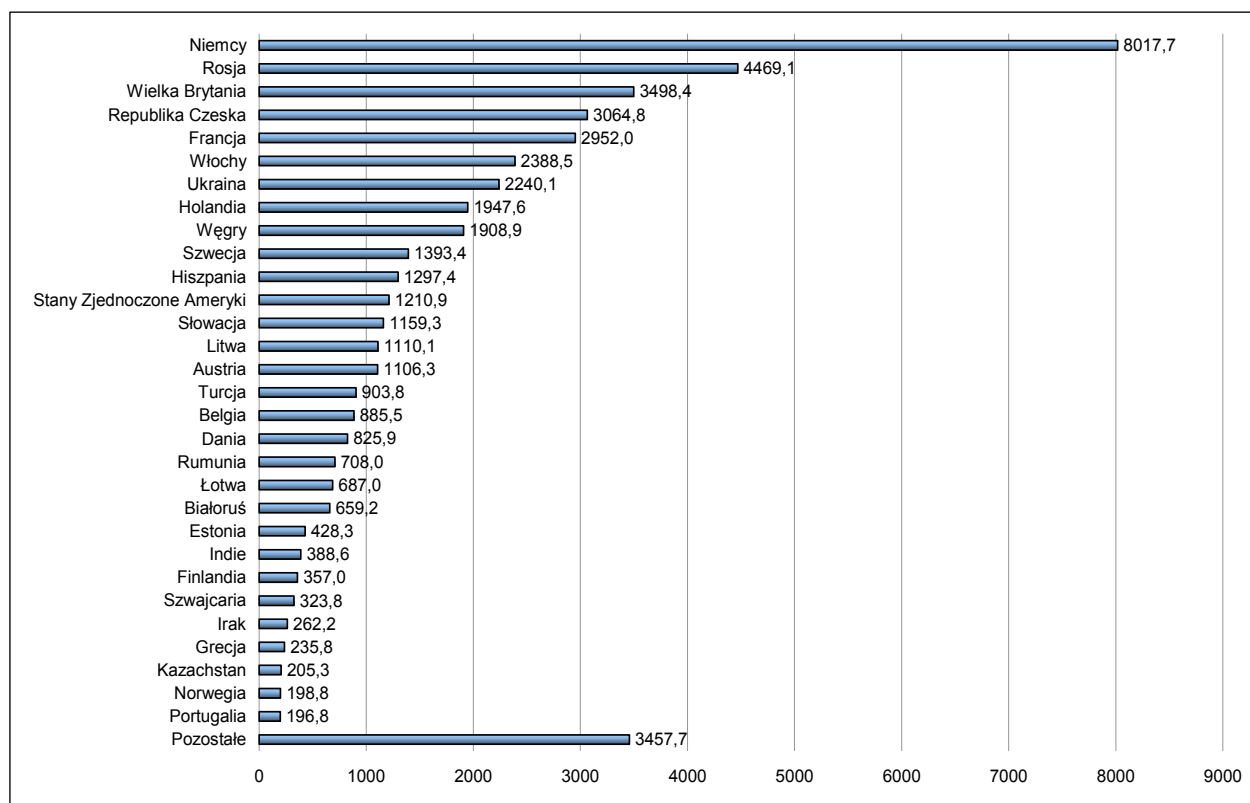
⁵ Grupy krajów opisane są w załączniku.

Struktura geograficzna eksportu towarów z całej Polski różni się od struktury województwa. Najważniejszym kierunkiem eksportowym dla Polski są także Niemcy, jednak z większym udziałem wartości eksportu (28,2%). Mazowsze ma większy udział w eksporcie do Rosji, Wielkiej Brytanii i Republiki Czeskiej. Natomiast w eksporcie z Polski kolejne miejsca zajmują: Francja (6,2%), Włochy (6,1%), W. Brytania (5,6%), Republika Czeska (4,6%), Rosja (4,4%), Holandia (4,2%), Szwecja (3,1%), Belgia (3,0%) oraz Ukraina (2,9%).

Tabela 6. Udział głównych kierunków eksportu w ogólnym eksporcie Mazowsza i Polski w roku 2005

Kierunek eksportu	Mazowsze (%)	Kierunek eksportu	Polska (%)
Niemcy	16,5	Niemcy	28,2
Rosja	9,2	Francja	6,2
Wielka Brytania	7,2	Włochy	6,1
Republika Czeska	6,3	Wielka Brytania	5,6
Francja	6,1	Republika Czeska	4,6
Włochy	4,9	Rosja	4,4
Ukraina	4,6	Holandia	4,2
Holandia	4,0	Szwecja	3,1
Węgry	3,9	Belgia	3,0
Szwecja	2,9	Ukraina	2,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej i GUS.

Wykres 2. Główny kierunek eksportu z województwa mazowieckiego w roku 2005 (mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Mapa 4. Najważniejsze kierunki eksportu z województwa mazowieckiego w roku 2005 (mln zł)

Wartość eksportu w latach 2003–2005 do najważniejszych krajów – odbiorców eksportu przedstawia Tabela 7. W porównaniu z rokiem 2003 kierunki eksportu nie uległy znaczącym zmianom. Spośród 20 państw, 19 występowało także trzy lata wcześniej. Jedynie Białoruś ustąpiła na rzecz Rumunii.

Tabela 7. Główne kierunki eksportu w latach 2003–2005

	Kraj	2005	2004	2003	Zmiana w latach 2003–2005 2003=100
1	Niemcy	8 017,7	7 152,4 (1)	8 728,2 (1)	91,9
2	Rosja	4 469,1	3 997,1 (2)	2 894,7 (5)	154,4
3	Wielka Brytania	3 498,4	3 223,7 (3)	2 977,7 (4)	117,5
4	Republika Czeska	3 064,8	2 754,1 (4)	2 716,3 (6)	112,8
5	Francja	2 952,0	2 730,0 (5)	3 001,7 (3)	98,3
6	Włochy	2 388,5	1 892,8 (7)	1 828,9 (9)	130,6
7	Ukraina	2 240,1	2 093,4 (6)	3 317,1 (2)	67,5
8	Holandia	1 947,6	1 733,0 (9)	2 151,4 (8)	90,5
9	Węgry	1 908,9	1 760,5 (8)	1 670,6 (10)	114,3
10	Szwecja	1 393,4	1 676,3 (10)	1 527,0 (11)	91,3
11	Hiszpania	1 297,4	1 047,0 (13)	1 002,1 (13)	129,5
12	Stany Zjednoczone Ameryki	1 210,9	1 427,7 (11)	1 145,5 (12)	105,7
13	Słowacja	1 159,3	955,8 (14)	888,0 (14)	130,6
14	Litwa	1 110,1	1 271,7 (12)	2 446,7 (7)	45,4
15	Austria	1 106,3	822,3 (16)	812,8 (15)	136,1
16	Turcja	903,8	943,5 (15)	791,0 (16)	114,3
17	Belgia	885,5	746,3 (17)	681,1 (18)	130,0
18	Dania	825,9	718,3 (18)	785,5 (17)	105,1
19	Rumunia	708,0	597,0 (20)	644,2 (21)	109,9
20	Łotwa	687,0	533,3 (21)	661,4 (19)	103,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Wartość eksportowanych produktów w latach 2003-2005 wzrosła w przypadku wszystkich krajów. Największy procentowy wzrost, o 154,4% (1574,4 mln zł), nastąpił w stosunku eksportu do Rosji. Ponadto duży wzrost wykazały następujące kierunki eksportu: Austria wzrost o 136,1% (293,5 mln zł), Włochy 130,6% (559,6 mln zł), Słowacja 130,6% (271,3 mln zł).

Poszczególne powiaty województwa charakteryzują się nieco odmiennymi kierunkami eksportu towarów. Tabela 8 przedstawia trzy najważniejsze kierunki eksportu dla poszczególnych powiatów.

Tabela 8. Trzy najważniejsze kierunki eksportu w poszczególnych powiatach w roku 2005

Powiat	Kierunek eksportu		
	I	II	III
białobrzeski	Niemcy	Wielka Brytania	Rosja
ciechanowski	Niemcy	Wielka Brytania	Rosja
garwoliński	Rosja	Wielka Brytania	Węgry
gostyniński	Rosja	Niemcy	Republika Czeska
grodziski	Dania	Rosja	Niemcy
grójecki	Niemcy	Francja	Rosja
kozienicki	Niemcy	Szwecja	Francja
legionowski	Dania	Ukraina	Niemcy
lipski	Niemcy	Litwa	Szwecja
łosicki	Rosja	Niemcy	Francja
makowski	Republika Czeska	Słowacja	Niemcy
miński	Rosja	Francja	Niemcy
mławski	Wielka Brytania	Niemcy	Francja
nowodworski	Rosja	Niemcy	Stany Zjednoczone Ameryki
ostrołęcki	Niemcy	Białoruś	Włochy
Ostrołęka	Rosja	Włochy	Niemcy
ostrowski	Niemcy	Rosja	Węgry
otwocki	Rosja	Niemcy	Wielka Brytania
piaseczyński	Turcja	Wielka Brytania	Rosja
Płock	Republika Czeska	Niemcy	Austria
płocki	Holandia	Niemcy	Ukraina
płoński	Szwecja	Wielka Brytania	Węgry
pruszkowski	Rosja	Niemcy	Republika Czeska
przasnyski	Francja	Republika Czeska	Arabia Saudyjska
przysuski	Niemcy	Francja	Węgry
pułtuski	Uzbekistan	Ukraina	Niemcy
Radom	Rosja	Niemcy	Turcja
radomski	Niemcy	Włochy	Francja
Siedlce	Niemcy	Litwa	Szwecja
siedlecki	Rosja	Niemcy	Białoruś
sierpecki	Niemcy	Republika Czeska	Węgry
sochaczewski	Wielka Brytania	Republika Czeska	Niemcy
sokołowski	Dania	Austria	Niemcy
szydlowiecki	Włochy	Niemcy	Austria
Warszawa	Niemcy	Rosja	Ukraina
warszawski zachodni	Rosja	Niemcy	Ukraina
węgrowski	Włochy	Holandia	Niemcy
wołomiński	Włochy	Rosja	Niemcy
wyszkowski	Niemcy	Stany Zjednoczone Ameryki	Francja
zwoleński	Niemcy	Włochy	Francja
żuromiński	Włochy	Niemcy	Wielka Brytania
żyrardowski	Francja	Niemcy	Włochy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Odmienna struktura geograficzna eksportu w poszczególnych powiatach świadczy o różnych powiązaniach w ramach współpracy lokalnych podmiotów z zagranicznymi odbiorcami wytworzonych produktów.

2. Kierunki eksportu według głównych produktów

Wyznaczenie najważniejszych produktów eksportowych Mazowsza pozwala na identyfikację najbardziej znaczących pod względem wartości eksportu grup towarów. Czy są to proste produkty wymagające jedynie taniej siły roboczej, które można następnie przemieszczać w inne regiony świata, tam gdzie koszt wytwarzania będzie najniższy? Czy też są to produkty wymagające wykształconej kadry dysponującej odpowiednim kapitałem wiedzy oraz doświadczeniem, co znacznie ogranicza przenoszenie miejsc pracy?

Najważniejszym produktem eksportowym województwa (Wykres 3) są maszyny i urządzenia elektryczne, których udział w ogólnej wartości eksportu wynosi 15,9%. Kolejnymi pod względem wartości eksportu produktami są:

- maszyny i urządzenia mechaniczne (11,7%),
- paliwa mineralne i oleje (7,3%),
- pojazdy nieszynowe (4,5%),
- preparaty perfumeryjne, kosmetyczne i toaletowe (4,4%),
- meble (3,5%).

Stanowią one łącznie 47,3% wartości całego eksportu Mazowsza.

Inna jest struktura w przypadku analizy eksportu poszczególnych produktów do danego kraju. Tabela 9 zawiera macierz przedstawiającą 20 krajów o największej wartości eksportu wraz z 20 produktami o największe wartości eksportu. Dla poszczególnych produktów najważniejszymi kierunkami eksportu są:

- maszyny i urządzenia elektryczne:
 - Wielka Brytania,
 - Francja,
 - Włochy,
 - Holandia,
 - Belgia,
- maszyny i urządzenia mechaniczne:
 - Niemcy,
 - Rosja,
 - Ukraina,
 - Stany Zjednoczone,
- paliwa mineralne i oleje:
 - Republika Czeska,
 - Słowacja,
 - Austria,
- pojazdy nieszynowe:
 - Litwa.

Wartość 20 najważniejszych produktów eksportowych przedstawionych na Wykresie 3 stanowi 78,6% całego eksportu.

Porównanie najważniejszych produktów eksportowych z roku 2002⁶ i 2005 wskazuje, iż nastąpiły niewielkie zmiany w strukturze eksportowanych produktów. W gronie 20 produktów o najwyższej wartości eksportu w roku 2005 zabrakło takich produktów jak (w nawiasie numer grupa „Klasyfikacja towarów w Nomenklaturze Scalonej”⁷):

- pozostałości i odpady przemysłu spożywczego (23),
- szkło i wyroby ze szkła (70),
- drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny (44).

⁶ Dane porównawcze do poprzedniego opracowania MBPPiRR dla roku 2002.

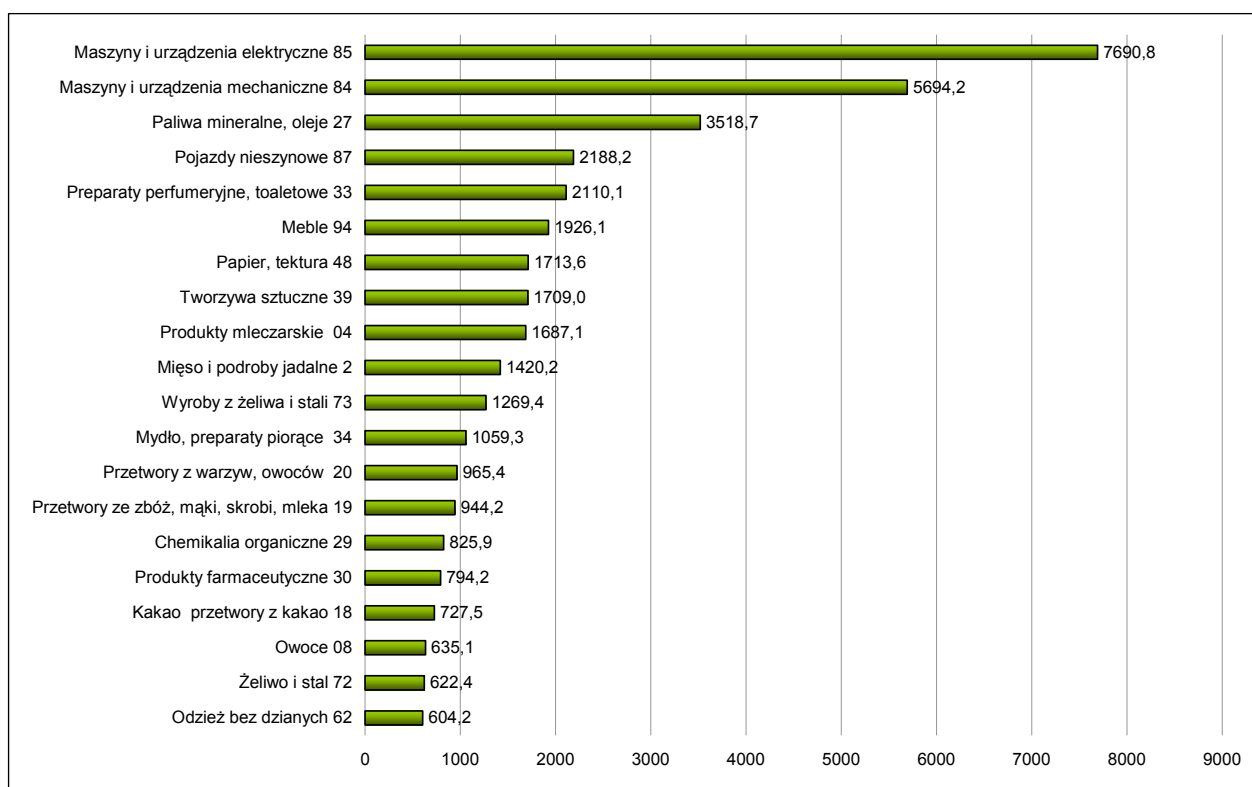
⁷ Ustalone nazwy wykorzystywane do oznaczenia towarów przyjmowanych przez urzędy celne.

Zaś na ich miejsce pojawiły się:

- produkty farmaceutyczne (30),
- przetwory ze zbóż, mąki, skrobi, mleka (19),
- żeliwo i stal (72).

Największy wzrost procentowy bo, aż 2116,3% (1607 mln zł) wartości produktu, nastąpił w przypadku produktów mleczarskich, jaj ptasich, miodu naturalnego, jadalnego produktu pochodzenia zwierzęcego (04). Znaczące zmiany nastąpiły również w przypadku mięsa i podrobów jadalnych 1186,5% (1301 mln zł), pojazdów nieszynowych oraz ich części i akcesoriów 1027,5% (1975 mln zł).

Analizowane dane pozwalają na wyszczególnienie najważniejszych produktów eksportowanych przez podmioty prowadzące działalność w poszczególnych powiatach (Tabela 9). Powiaty, w których przeważają małe ośrodki miejskie charakteryzują się dużym udziałem kilku produktów, gdyż produkcja zdominowana jest przez duże zakłady, często inwestorów zagranicznych. Na przykład, w powiecie mławskim jeden produkt stanowi ponad 93% wartości wszystkich eksportowanych produktów.

Wykres 3. Eksport 20 najważniejszych produktów w roku 2005 (mln zł)

**Nazwa skrótna produktu i ich kod, pełne nazwy znajdują się w załączniku na końcu opracowania.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Tabela 9. Najważniejsze produkty eksportowe w powiatach w roku 2005

Powiat	Dział produktów z nr grupa „Klasyfikacja towarów w Nomenklaturze Scalonej”	Udział w eksporcie
białobrzeski	Przetwory z warzyw, owoców 20	57,23%
ciechanowski	Papier, tektura 48	44,47%
garwoliński	Preparaty perfumeryjne, kosmetyczne i toaletowe 33	85,53%
gostyniński	Pojazdy nieszynowe 87	29,12%
grodziski	Przetwory z warzyw, owoców 20	26,78%
grójecki	Meble 94	63,04%
kozienicki	Papier, tektura 48	53,51%
legionowski	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	20,65%
lipski	Wyroby z żeliwa i stali 73	40,06%
łosicki	Warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy jadalne 07	38,74%
makowski	Mięso i podroby jadalne 2	51,48%
miński	Tworzywa sztuczne 39	30,22%
mławski	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	93,41%
nowodworski	Mydło, preparaty piorące 34	70,04%
ostrołęcki	Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny 44	47,41%
Ostrołęka	Papier, tektura 48	65,64%
ostrowski	Meble 94	49,24%
otwocki	Tworzywa sztuczne 39	33,17%
piaseczyński	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	46,83%
Płock	Paliwa mineralne, oleje 27	48,99%
płocki	Zwierzęta żywe 01	54,24%
płoński	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	44,02%
pruszkowski	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	29,18%
przasnyski	Produkty mleczarskie 04	63,80%
przysuski	Wyroby z żeliwa i stali 73	39,75%
pułtowski	Pojazdy nieszynowe 87	41,11%
Radom	Tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu 24	31,51%
radomski	Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny 44	29,10%
Siedlce	Wyroby z żeliwa i stali 73	22,85%
siedlecki	Przetwory z warzyw, owoców 20	49,39%
sierpecki	Produkty mleczarskie 04	74,90%
sochaczewski	Pozostałości i odpady przemysłu spożywczego 23	31,33%
sokołowski	Mięso i podroby jadalne 2	67,48%
szydłowiecki	Zwierzęta żywe 01	50,78%
warszawski zachodni	Papier, tektura 48	17,16%
Warszawa	Maszyny i urządzenia mechaniczne 84	16,85%
węgrowski	Wyroby z żeliwa i stali 73	35,11%
wołomiński	Przetwory ze zbóż, mąki, skrobi, mleka 19	20,69%
wyszkowski	Substancje białkowe; skrobie modyfikowane; kleje 35	37,74%
zwoleński	Zwierzęta żywe 01	33,06%
żuromiński	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	59,60%
żyrardowski	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	82,28%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Tabela 10. Kierunki eksportu w roku 2005 (produkty i kraje) część I

Kraj przeznaczenia	Ogółem	Maszyny i urządzenia elektryczne 85	Maszyny i urządzenia mechaniczne 84	Paliwa mineralne, oleje 27	Pojazdy nieszynowe 87	Preparaty perfumeryjne, kosmetyczne toaletowe 33	Mebles 94	Papier, tektura 48	Tworzywa sztuczne 39	Produkty mleczarskie 04	Mięso i podroby jadalne 2	w milionach zł											
												48488,3	7690,8	5694,2	3518,7	2188,2	2110,1	1926,1	1713,6	1709,0	1687,1	1420,2	
Ogółem	48488,3	7690,8	5694,2	3518,7	2188,2	2110,1	1926,1	1713,6	1709,0	1687,1	1420,2												
Niemcy	8017,7	899,7	1255,7	1063,5	90,8	66,2	379,0	212,0	273,3	269,8	240,2												
Rosja	4469,1	308,2	427,6	5,8	209,0	545,4	207,2	342,3	245,4	49,2	53,9												
Wielka Brytania	3498,4	939,3	599,6	218,3	12,4	307,1	55,3	97,5	53,4	32,4	162,6												
Republika Czeska	3064,8	361,3	139,8	690,7	28,7	76,5	245,5	105,5	202,0	152,7	27,3												
Francja	2952,0	1013,3	327,6	8,4	178,1	50,3	328,7	57,9	54,3	59,7	99,7												
Włochy	2388,5	583,6	327,5	8,8	43,3	23,0	13,7	51,0	75,0	174,1	138,5												
Ukraina	2240,1	105,4	336,4	3,0	603,9	142,2	27,4	131,7	129,0	6,9	22,5												
Holandia	1947,6	357,2	340,7	82,3	8,0	34,6	18,3	6,7	51,1	245,9	119,4												
Węgry	1908,9	187,8	101,5	86,5	28,5	258,1	169,4	98,3	56,0	73,0	11,4												
Szwecja	1393,4	497,4	215,2	128,7	17,3	23,1	51,1	77,2	31,5	0,3	14,7												
Hiszpania	1297,4	533,7	218,5	11,2	15,1	24,4	56,2	15,3	22,9	43,4	48,7												
Stany Zjednoczone	1210,9	101,7	145,3	25,8	0,7	13,5	13,5	5,7	36,0	23,0	0,0												
Słowacja	1159,3	113,0	52,7	516,2	13,7	3,3	61,9	5,5	38,5	23,8	34,3												
Litwa	1110,1	96,8	75,3	2,1	118,1	52,0	19,6	46,8	88,5	28,0	48,2												
Austria	1106,3	67,6	32,2	426,1	1,5	7,4	11,4	21,4	19,4	60,2	22,8												
Turcja	903,8	418,9	114,5	8,6	1,9	124,7	28,1	19,1	19,9	7,8	0,0												
Belgia	885,9	88,0	198,8	19,6	46,0	5,3	29,2	16,0	34,9	30,6	126,8												
Rumunia	708,0	68,7	45,0	9,0	3,6	147,1	19,4	54,6	18,8	4,2	21,3												
Łotwa	687,0	57,5	41,1	1,5	102,1	37,9	7,6	27,8	23,4	19,6	52,6												
Razem 20	41774,6	6853,4	5032,0	3318,6	1527,8	1947,8	1746,6	1407,8	1510,9	1381,5	1248,7												
Udział 20 w %	86,2	89,1	88,4	94,3	69,8	92,3	90,7	82,2	88,4	81,9	87,9												

Tabela 11. Kierunki eksportu w roku 2005 (produkty i kraje) część II

Kraj przeznaczenia	Wyroby z żelaza i stali 73	Mydło, preparaty piorące 34	Przetwory z warzyw, owoców 20	Przetwory ze zbóż, mąki, skrobi, mleka 19	Chemikalia organiczne 29	Produkty farmaceutyczne 30	Kakao przetwory z kakao 18	Owoce 08	Żelazo i stal 72	Odzież bez dzianych 62	Razem 20 produktów	Udział 20
												%
Suma końcowa	1269,4	1059,3	965,4	944,2	825,9	794,2	727,5	635,1	622,4	604,2	38105,9	78,6
Niemcy	300,3	110,5	427,1	114,3	250,5	84,4	50,3	135,2	327,6	170,3	6720,6	83,8
Rosja	167,3	116,3	183,8	88,2	21,8	306,4	66,0	199,7	22,7	41,2	3607,3	80,7
Wielka Brytania	29,4	61,2	52,8	64,5	23,3	16,3	132,9	28,5	1,7	35,5	2924,0	83,6
Republika Czeska	24,4	65,0	31,1	89,1	47,0	42,0	69,5	15,2	26,3	21,3	2460,9	80,3
Francja	148,2	50,8	2,8	8,7	7,3	23,7	10,0	17,8	4,2	70,2	2521,4	85,4
Włochy	77,5	57,3	5,0	65,5	38,1	2,5	11,7	7,4	8,1	8,0	1719,6	72,0
Ukraina	69,3	12,6	7,0	22,2	43,6	32,4	6,5	12,1	47,9	4,2	1766,1	78,8
Holandia	22,6	21,8	21,8	18,5	44,6	7,8	23,1	42,0	25,7	31,3	1523,6	78,2
Węgry	18,9	69,4	24,4	114,1	15,1	28,7	69,9	1,6	12,3	20,0	1445,0	75,7
Szwecja	43,8	1,4	9,8	0,9	3,1	3,3	16,2	12,6	2,4	5,0	1155,2	82,9
Hiszpania	17,5	29,7	3,6	47,9	8,6	13,6	0,5	0,9	0,0	1,4	1113,2	85,8
Stany Zjednoczone	21,6	97,7	22,9	15,1	10,3	0,5	17,8	2,7	19,0	1,3	573,9	47,4
Słowacja	10,8	5,3	5,0	34,4	37,4	5,0	11,6	2,0	11,2	4,0	989,5	85,4
Litwa	33,0	41,6	19,3	25,5	11,7	55,2	13,3	23,6	12,6	8,1	819,1	73,8
Austria	25,9	29,1	33,4	12,8	23,8	0,9	62,0	13,7	32,2	0,2	904,0	81,7
Turcja	0,5	12,2	0,8	13,4	9,5	0,7	20,9	0,7	0,0	2,2	804,4	89,0
Belgia	20,3	23,4	5,8	35,1	33,9	1,5	2,0	18,5	0,5	98,5	645,3	72,9
Dania	21,4	11,9	5,6	7,8	1,9	0,0	41,6	10,4	2,5	13,6	548,8	66,5
Rumunia	36,8	46,0	4,0	10,3	13,7	0,8	3,3	8,8	16,1	10,7	541,8	76,5
Łotwa	16,8	40,8	12,5	15,9	1,6	18,2	5,0	16,0	3,6	2,3	504,0	73,4
Razem 20	1106,4	904,2	878,5	804,2	646,8	643,7	633,9	569,3	576,6	549,1	33287,8	79,7
Udział 20 w %	87,2	85,4	91,0	85,2	78,3	81,1	87,1	89,6	92,6	90,9		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

3. Kierunki eksportu według głównych grup produktów

Dominującą rolę w polskim eksporcie od 5 lat odgrywiają niezmiennie 44 pozycje towarowe. Stanowiły one w ostatnich 5 latach około 50% ogólnej wartości eksportu (od 49,2% w roku 2000 do 51,7% w roku 2005). Wśród nich na czołowych miejscach figurują w br.:

- samochody osobowe oraz części i akcesoria (około 12 % ogólnego eksportu);
- urządzenia elektryczne i elektroniczne (ponad 6%),
- meble i ich części około (6%),
- miedź i wyroby stalowe (4,5%),
- silniki spalinowe (ok. 4%),
- statki, głównie ich remonty (3,5%),
- węgiel i koks (3,5%).⁸

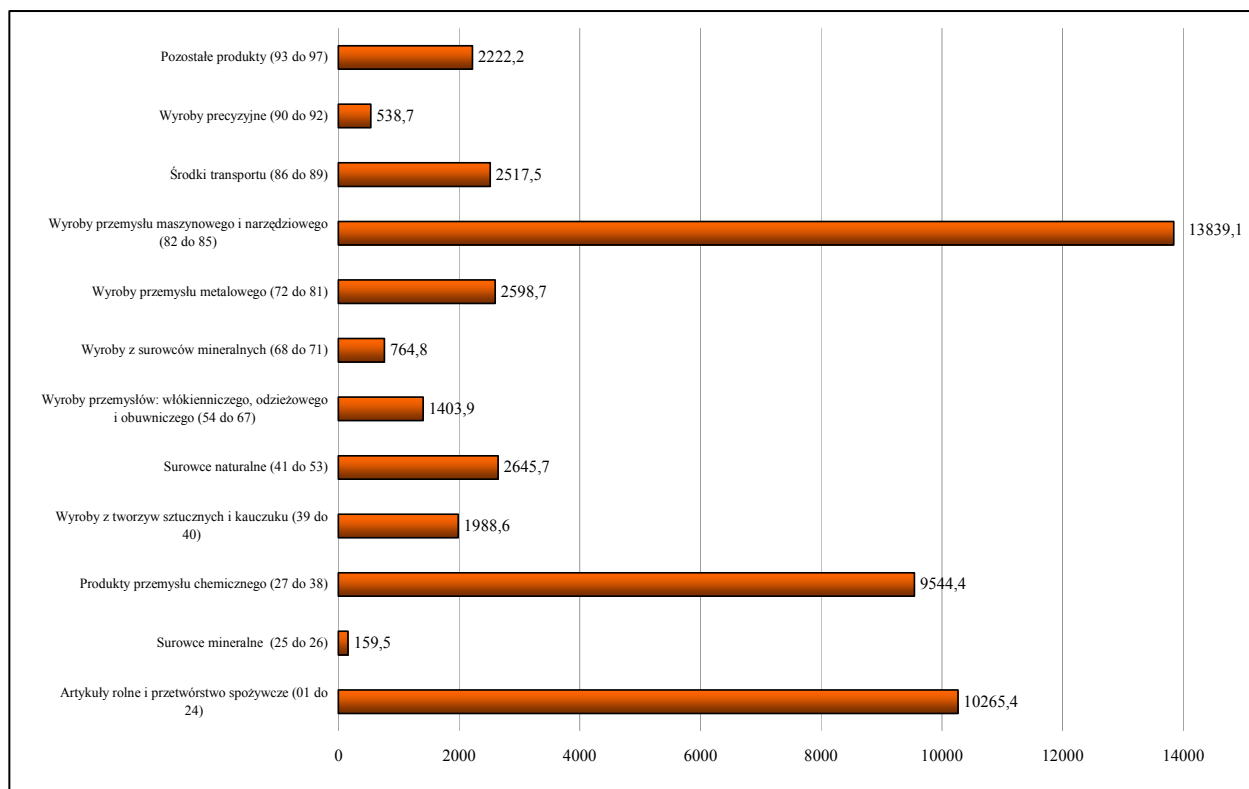
Analizując wartość eksportowanych produktów w poszczególnych grupach (Wykres 4) w województwie mazowieckim w 2005 r., obserwuje się odmienną strukturę dominujących grup produktów:

- wyroby przemysłu maszynowego i narzędziowego (28,5%),
- artykuły rolne i przetwórstwo spożywcze (21,2%),
- produkty przemysłu chemicznego (19,7%),
- surowce naturalne (5,5%),
- wyroby przemysłu metalowego (5,4%),
- środki transportu (5,2%).

W zależności od kierunku geograficznego eksportu zmieniają się najważniejsze grupy produktów. Tabela 12 zawiera macierz przedstawiającą strukturę grup produktów w podziale dla 20 krajów o największej wartości eksportu z Mazowsza. Poszczególne grupy produktów posiadają największe wartość dla następujących krajów:

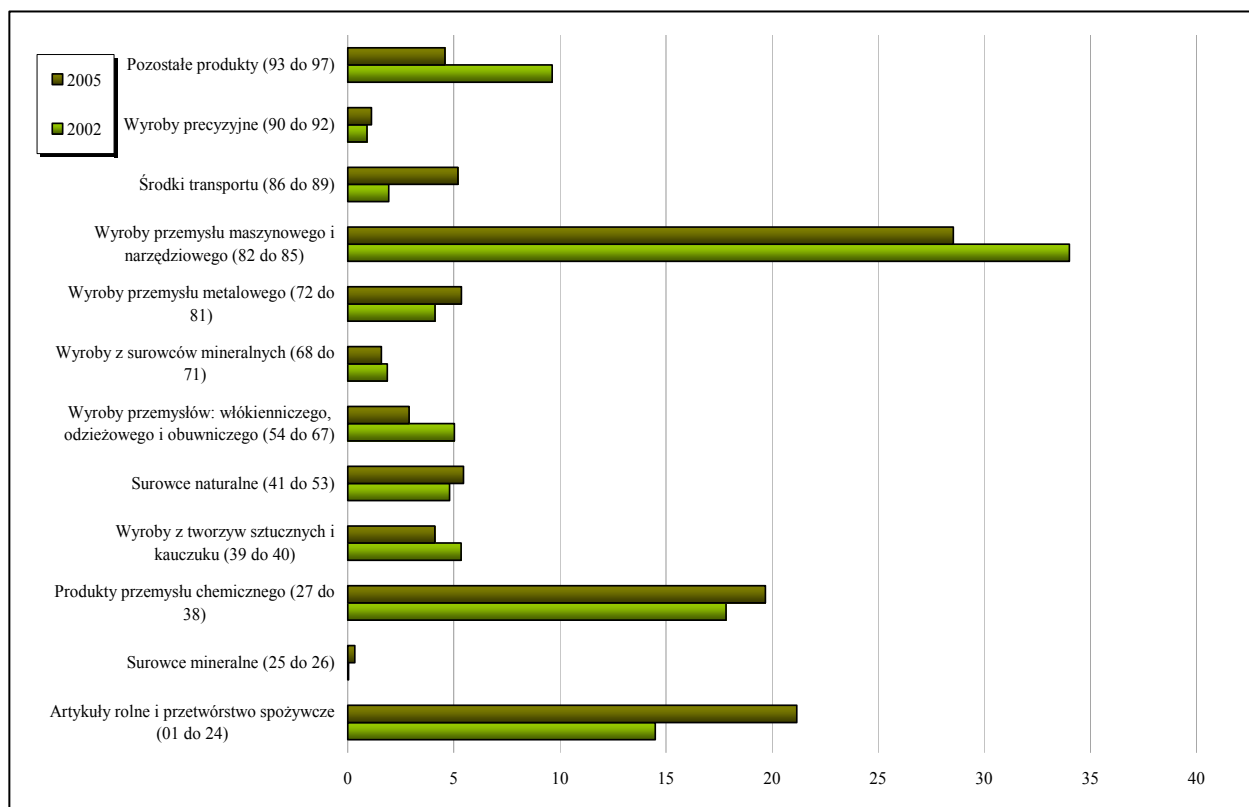
- wyrobu przemysłowego maszynowego i narzędziowego:
 - Niemcy,
 - Wielka Brytania,
 - Francja,
 - Włochy,
 - Holandia,
 - Szwecja,
 - Hiszpania,
 - Turcja,
- artykuły rolne i przetwórstwo spożywcze:
 - Niemcy,
 - Węgry,
 - Stany Zjednoczone,
 - Litwa,
 - Dania,
 - Łotwa.
- produkty przemysłu chemicznego:
 - Republika Czeska,
 - Słowacja,
 - Austria,
 - Rumunia.
- środki transportu:
 - Ukraina.

⁸ Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005 Ministerstwo Gospodarki Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych Warszawa 2005, str. 9.

Wykres 4. Wartość eksportu według grup produktów w roku 2005 w województwie mazowieckim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Wykres 5. Struktura eksportu w województwie mazowieckim w roku 2002 i 2005 (udział w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Tabela 12. Kierunki eksportu w roku 2005 w mln zł z województwa mazowieckiego

Kraj przeznaczenia	Artykuły rolne, przetworstwo (01 do 24)	Surowce mineralne (25 do 26)	Produkty przemysłu chemicznego (27 do 38)	Wyroby z tworzyw sztucznych i kauczuku (39 do 40)	Surowce naturalne (41 do 53)	Wyroby przemysłu włókienn., odzieżowego obuwniczego (54 do 67)	Wyroby z surowców mineraln. (68 do 71)	Wyroby przemysłu metal. (72 do 81)	Wyroby przemysłu maszynowego, narzędziowego (82 do 85)	Środki transportu (86 do 89)	Wyroby precyzyjne (90 do 92)	Pozostałe produkty (93 do 97)	suma
Razem eksport	10265,4	159,5	9544,4	1988,6	2645,7	1403,9	764,8	2598,7	13839,1	2517,5	538,7	2222,2	48488,6
Niemcy	1643,2	14,5	1700,8	293,7	389,2	277,0	129,7	796,2	2171,9	124,6	81,5	395,3	8017,7
Rosja	940,0	3,3	1052,7	259,1	433,4	139,8	85,4	227,4	815,9	258,1	22,2	231,7	4469,1
Wielka Brytania	693,7	0,6	685,6	76,2	167,5	59,9	31,5	108,6	1542,7	35,6	36,6	60,0	3498,4
Republika Czeska	555,1	25,9	1064,5	218,2	165,4	78,2	31,7	98,6	517,8	36,2	17,6	255,5	3064,8
Francja	347,5	0,1	172,3	65,0	114,2	105,3	48,6	177,6	1350,3	187,3	40,0	343,8	2952,0
Włochy	751,6	0,1	141,3	76,3	153,4	166,3	21,7	90,6	918,0	46,4	5,5	17,4	2388,5
Ukraina	208,3	3,1	305,2	170,5	161,9	43,2	25,3	135,0	514,2	605,8	23,8	43,7	2240,1
Holandia	654,3	2,0	212,2	120,2	21,6	52,0	16,4	66,7	699,3	63,7	14,9	24,1	1947,6
Węgry	562,6	1,4	492,3	57,0	131,8	68,4	22,9	57,9	306,7	29,0	3,6	175,2	1908,9
Szwecja	1116,3	2,0	223,3	51,2	99,6	20,7	14,5	58,4	725,3	19,1	10,6	52,6	1393,4
Hiszpania	280,6	0,1	89,5	23,5	30,1	12,6	8,5	19,4	754,7	18,5	1,9	57,9	1297,4
Stany Zjednoczone	379,4	0,0	197,8	36,4	38,9	8,8	50,9	92,6	259,0	35,9	26,7	84,5	1210,9
Słowacja	163,9	2,0	589,4	40,2	18,2	21,5	13,1	53,4	176,9	14,7	2,1	63,7	1159,3
Litwa	265,8	0,6	201,2	105,6	60,9	39,3	15,0	60,3	195,3	118,1	19,1	28,9	1110,1
Austria	245,5	5,7	574,8	20,0	33,2	5,4	4,6	77,4	100,9	2,1	24,0	12,6	1106,3
Turcja	125,5	0,0	160,3	20,9	20,6	2,9	3,0	0,7	535,2	1,9	4,5	28,3	903,8
Belgia	191,9	1,3	173,5	35,4	40,1	128,8	5,7	37,4	195,1	46,3	2,9	27,1	885,5
Dania	308,6	0,0	57,4	38,6	43,8	21,2	5,7	26,9	188,4	5,9	115,6	13,6	825,9
Rumunia	91,6	2,7	220,6	19,2	72,6	11,4	49,5	72,4	124,1	19,9	2,8	21,1	708,0
Łotwa	193,6	0,4	133,9	36,3	34,7	9,7	10,7	29,2	119,9	102,2	2,8	13,5	687,0
Razem 20 krajów	8719,1	65,8	8448,8	1763,6	2231,2	1272,6	594,6	2286,6	12211,6	1771,3	458,8	1950,6	41774,4
Udział 20 %	84,9	41,3	88,5	88,7	84,3	90,7	77,7	88,0	88,2	70,4	85,2	87,8	86,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Porównanie struktury grup produktów według wartości w latach 2002 i 2005 wskazuje na niewielkie zmiany. Przede wszystkim, nastąpił wzrost udziału artykułów rolnych i przetwórstwa spożywczego (o 6,7 punktów procentowych) oraz środków transportu (o 3,3 punktów procentowych) kosztem głównie wyrobów przemysłu maszynowego i narzędziowego (spadek o 5,5 punktów procentowych) oraz pozostałych produktów (spadek o 5,1 punktów procentowych). Udział procentowy zwiększył się także w przypadku wyrobów przemysłu metalowego oraz surowców naturalnych.

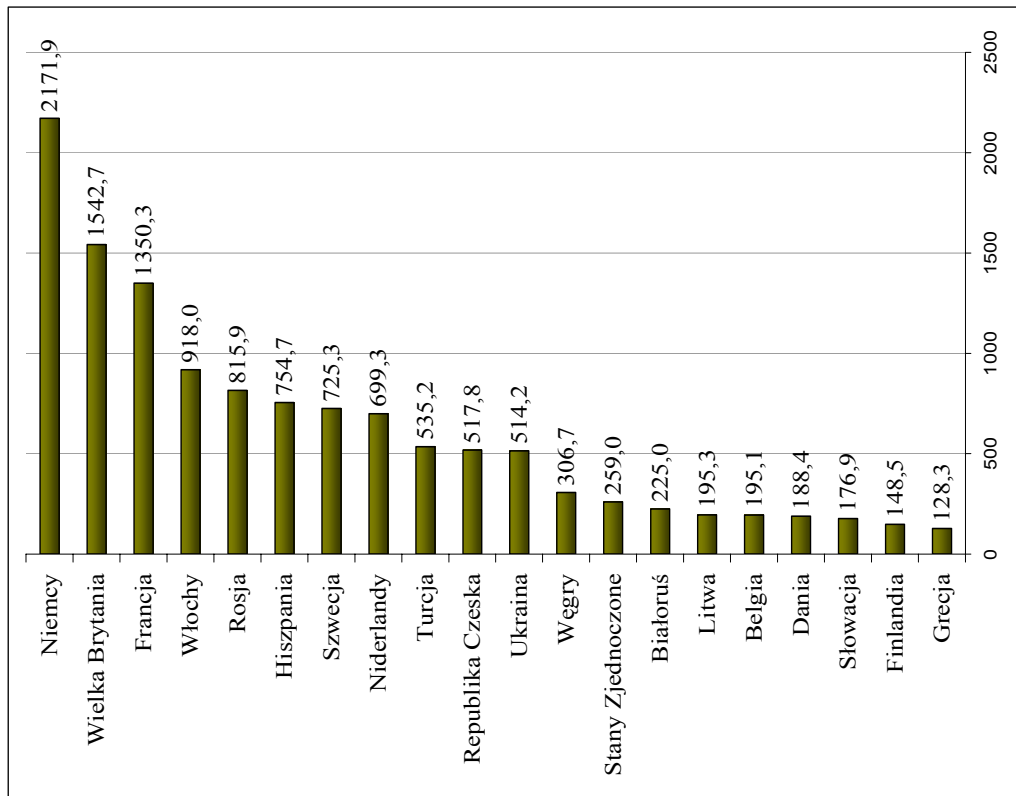
Wykresy 6–11 przedstawiają kierunki najważniejszych grup produktów eksportowanych według wartości w roku 2005 z terenu województwa mazowieckiego. Kierunek eksportowy dla produktów przemysłu maszynowego i narzędziowego (Wykres 6) w roku 2005 nie odbiegał znacznie od kierunków eksportu ogółu towarów. Uwagę zwraca daleka pozycja naszych najbliższych wschodnich i południowych sąsiadów. Rosja uplasowała się na 5 miejscu, Republika Czeska na 10, Ukraina na 11, a Słowacja dopiero na 18. Spowodowane jest to zapewne podobnym profilem gospodarczym sąsiadów (m.in. niski koszt siły roboczej), będących podobnie jak Polska dogodnym miejscem do wytwarzania powyższych produktów. Dlatego producentom maszyn i narzędzi łatwiej jest eksportować swoje wyroby na rynki zachodnie, które ze względu na swoją pozycję na rynkach światowych często reeksportują nasze wyroby pod zmienionymi markami.

W poprzednich latach artykuły rolne i spożywcze (Wykres 7), znajdowały największe uznanie u odbiorców w Niemczech i Rosji. Uzasadnione są więc obawy, że represyjna polityka realizowana przez naszego największego wschodniego sąsiada, może znacząco odbić się na rynku artykułów rolnych i spożywczych. Na niskiej pozycji znalazły się Szwecja oraz Turcja. W przypadku powyższych produktów, gdzie jakość w dużej mierze zależy od czasu i warunków dostawy, kraje te powinny stanowić w dalszej perspektywie intratny rynek dla producentów artykułów rolnych i spożywczych. Tym bardziej, iż z powodzeniem produkty te są transportowane na tak odległe rynki jak Stany Zjednoczone.

Eksport produktów przemysłu chemicznego (Wykres 8) jest największy do naszych najbliższych sąsiadów: Niemiec, Republiki Czeskiej, Rosji. Wysokie pozycje zajmują również Słowacja i Austria. Wśród produktów przemysłu chemicznego zdecydowaną większość stanowią paliwa mineralne i oleje. Sektor paliwowy uważany jest za jeden z sektorów statecznych, dlatego pozyskiwanie rynków zbytu na te produkty jest trudniejsze niż w pozostałych przypadkach.

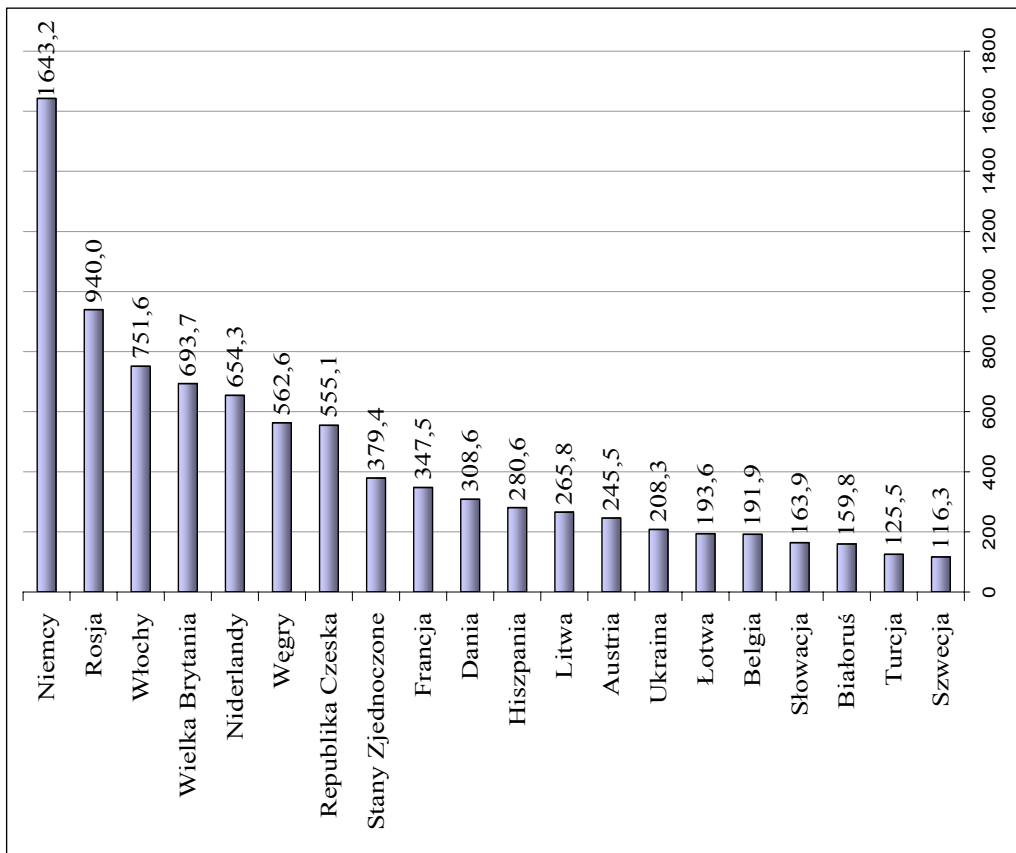
W przypadku kierunków eksportu surowców naturalnych (Wykres 9), na pierwszym miejscu znajduje się Rosja, wyjątkowo wyprzedzająca naszego głównego partnera handlowego czyli Niemcy. Na liście 20 najważniejszych kierunków eksportowych pojawiają się takie kraje jak Kazachstan czy Serbia, które w przypadku pozostałych grup produktów nie występują. Uwagę zwraca również niska pozycja Stanów Zjednoczonych czy Hiszpanii.

Głównym kierunkiem eksportu wyrobów przemysłu metalowego (Wykres 10) są Niemcy, dla których wartość eksportu jest prawie cztery razy większa od drugiego odbiorcy – Rosji. Zapewne tanie wyroby przemysłu metalowego będące w większości wykorzystywane do produkcji bardziej złożonych produktów, znalazły uznanie u niemieckich właścicieli fabryk. Jednakże zdominowanie kierunków eksportu przez jeden kraj, jest dużym niebezpieczeństwem, gdyż producenci są uzależnieni od wahań gospodarki niemieckiej i w przypadku stagnacji gospodarki (zmniejszenia się popytu), mogą mieć trudności, ze sprzedażą własnych produktów. Poza Francją, Ukrainą i Wielką Brytanią, eksport do pozostałych krajów cechują niewielkie wartości. Środki transportu eksportowane są głównie do Ukrainy (Wykres 11). Wartość towarów transportowanych wyeksportowanych w roku 2005 do Ukrainy była prawie dwukrotnie większa, niż wysłanych do drugich w kolejności Indii. Ważnymi odbiorcami były również Rosja i Francja. Uwagę zwraca wysoka pozycja Iraku, co jest wynikiem zdobycia kontraktów handlowych w trwającej odbudowie tego kraju. Także Estonia jest ważnym rynkiem zbytu dla producentów środków transportu.

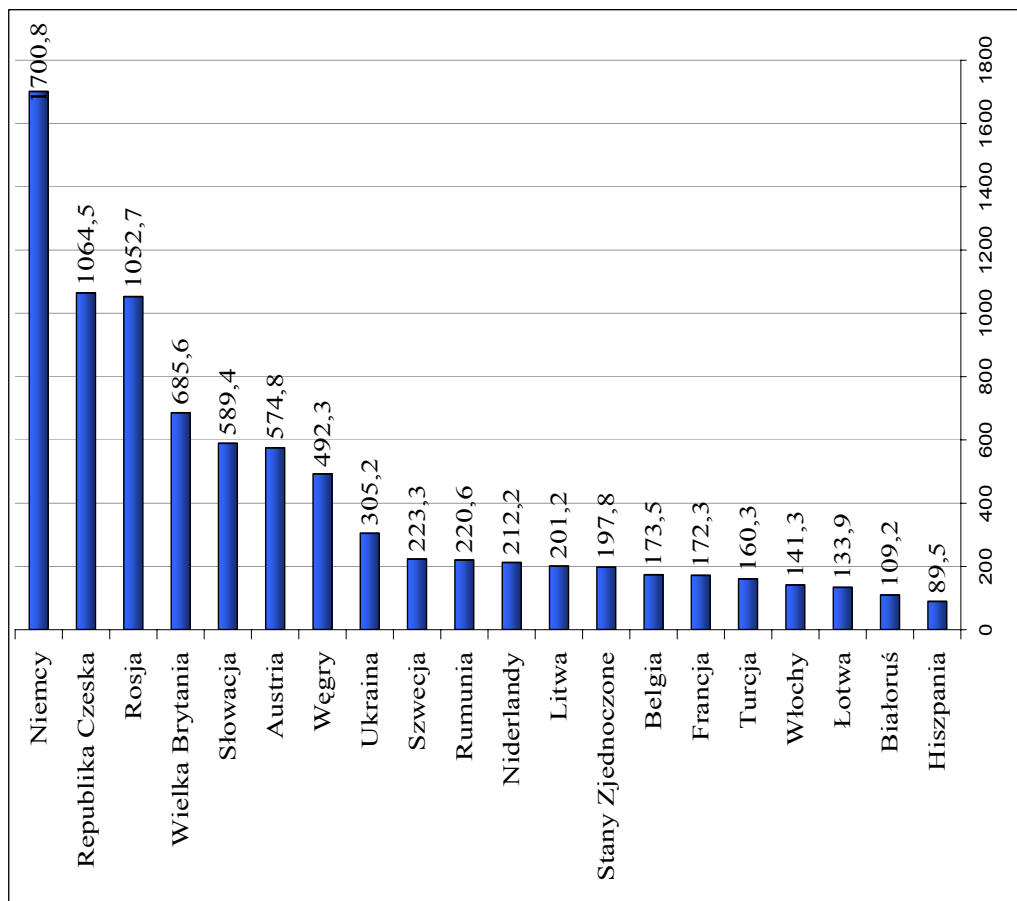
Wykres 6. Eksport przemysłu maszynowego i narzędziowego w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

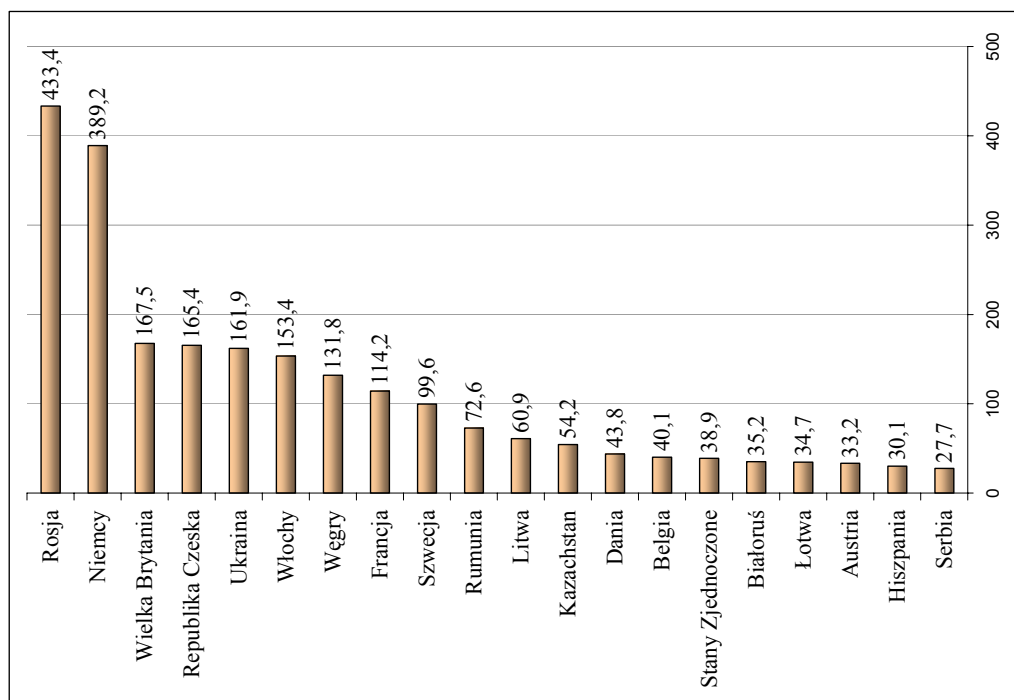
Wykres 7. Eksport artykułów rolnych i spożywczych w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

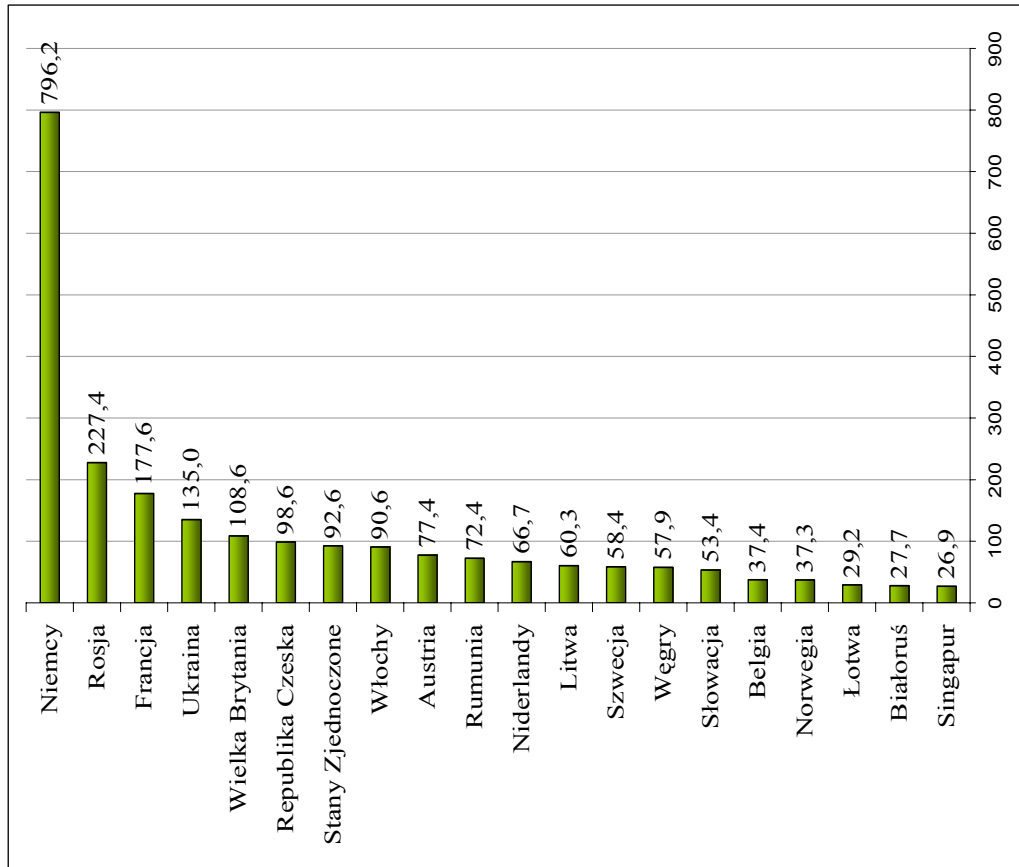
Wykres 8. Eksport produktów przemysłu chemicznego w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

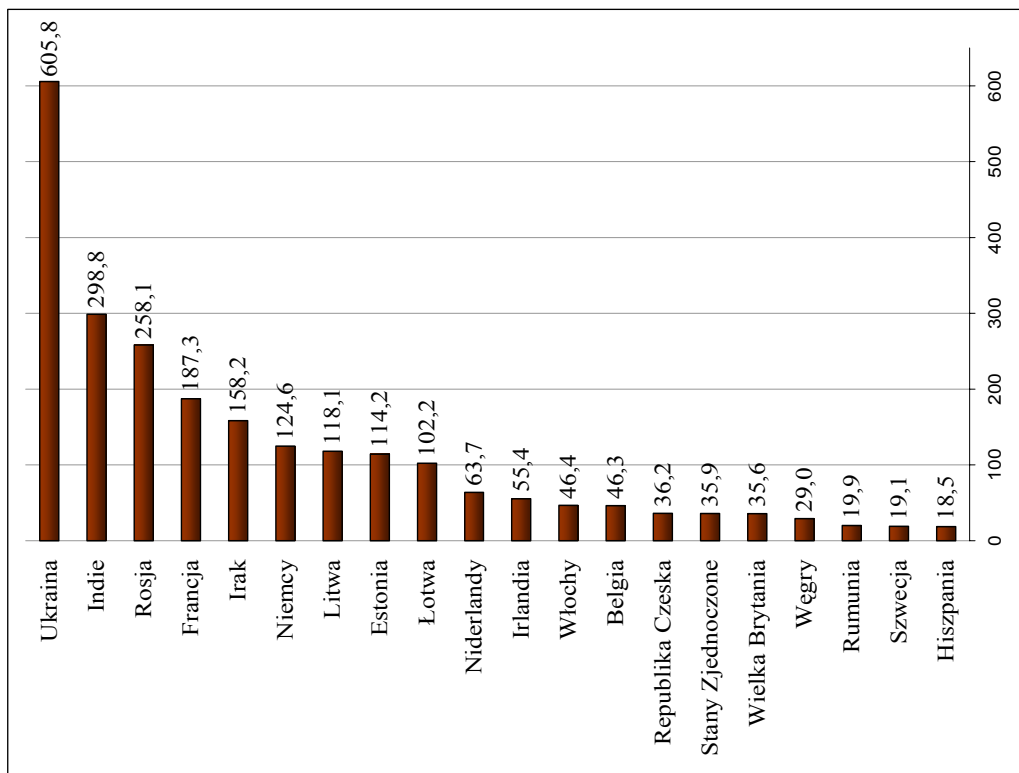
Wykres 9. Eksport surowców naturalnych w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

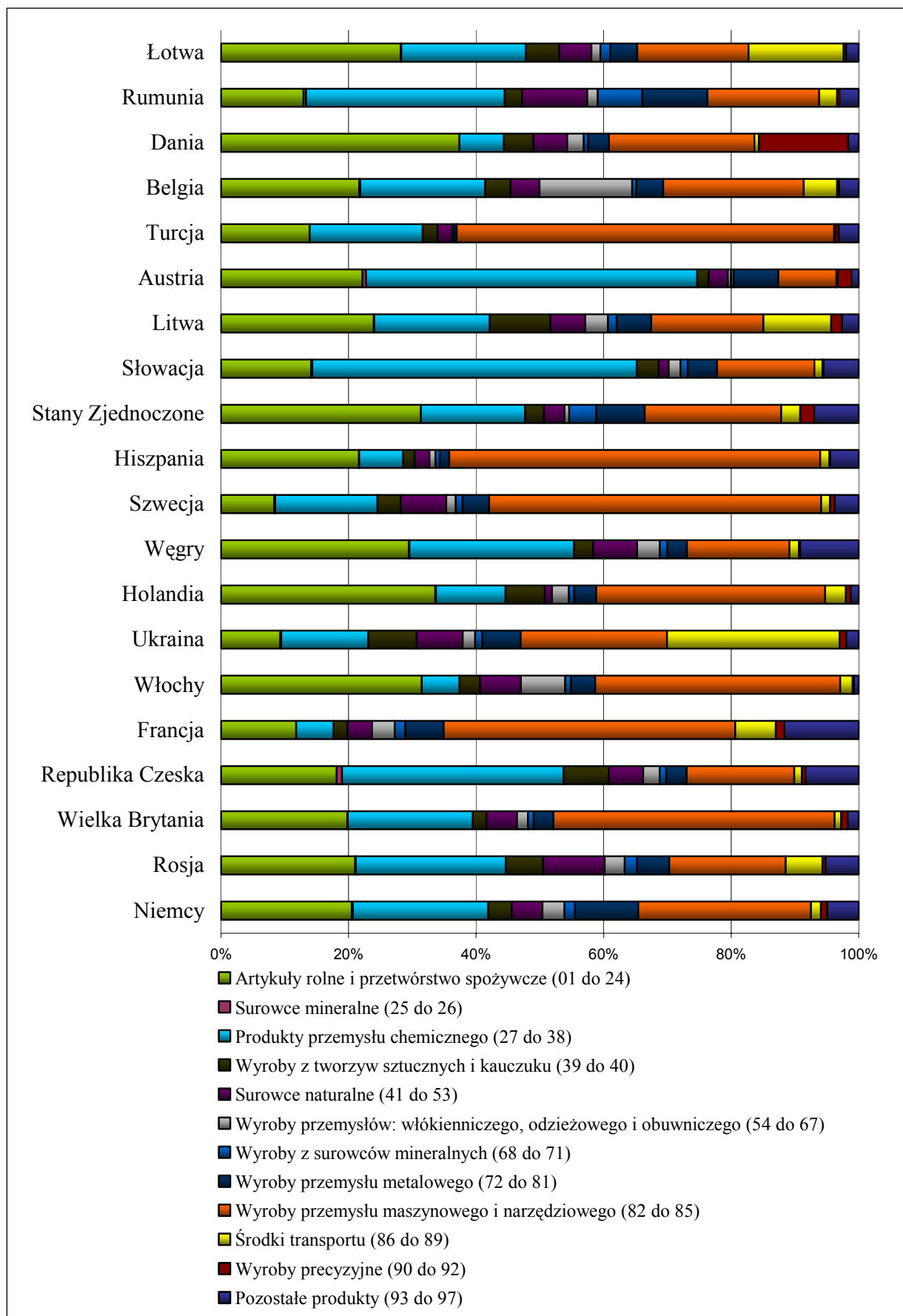
Wykres 10. Eksport wyrobów przemysłu metalowego w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Wykres 11. Eksport wyprodukowanych środków transportu w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Wykres 12. Struktura eksportu 20 największym odbiorców w roku 2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Wykres 12 przedstawia strukturę grup eksportowych dla 20 najważniejszych kierunków eksportu. Obrazuje tendencję, iż eksport do takich krajów jak Turcja, Austria, Słowacja, Hiszpania, Szwecja, Włochy, Wielka Brytania jest zdominowany przez 2-3 grupy produktów, którymi są:

- artykuły rolne i przetwórstwo spożywcze,
- produkty przemysłu chemicznego,
- wyroby przemysłu maszynowego i narzędziowego.

W pozostałych przypadkach, struktura eksportu do przedstawionych krajów wykazuje duże zróżnicowanie, co zapewnia większą odporność na wahania koniunkturalne. Z kolei znikoma obecność niektórych grup produktów w wymienionych powyżej krajach, jest szansą dla ich producentów, w pozyskaniu kolejnego rynku zbytu.

Mapy 6-14 przedstawiające eksport poszczególnych powiatów pozwalają na określenie stopnia powiązań handlowych między danym krajem, a podmiotami gospodarczymi z poszczególnych obszarów województwa.

Największy eksport do **Republiki Czeskiej** (Mapa 5), odbywa się z powiatów:

- Warszawa – 46% wartość eksportu,
- Płock 17%,
- pruszkowski 11,9%,
- sochaczewski 4,6%,
- piaseczyński 3,2%.

Wśród grup produktów dominują: surowce mineralne, produkty chemiczne, wyroby przemysłu. Eksport z powiatu mławskiego zdominowany jest przez wyroby przemysłu maszynowego zaś w powiecie przasnyskim przez artykuł rolne i spożywcze.

Francja (Mapa 6) jest największym odbiorcą towarów eksportowanych z następujących powiatów:

- Warszawa 33,7%,
- żyrardowski 15,9%,
- mławski 11%,
- grójecki 10%,
- pruszkowski 6,1%.

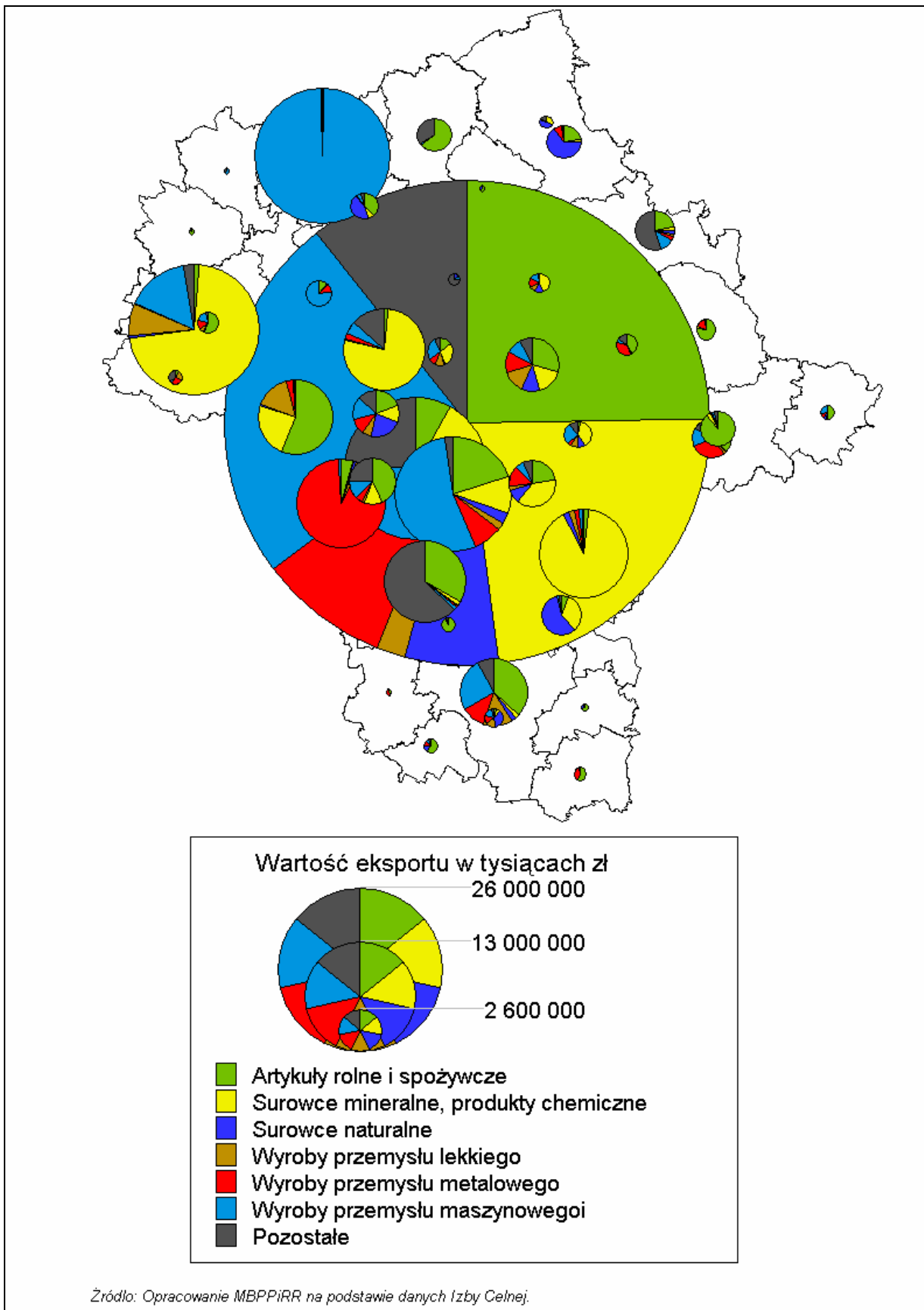
Powiaty mławski i żyrardowski eksportują w dużej mierze wyroby przemysłu maszynowego. Udział tej grupy produktów jest również duży w powiatach pruszkowskim i piaseczyńskim. Z kolei eksport produktów ujętych w grupie „pozostałe” stanowi praktycznie całą wartość eksportu w powiatach grójeckim i przasnyskim.

Eksport do **Holandii** (Mapa 7) pochodzi przede wszystkim z następujących powiatów:

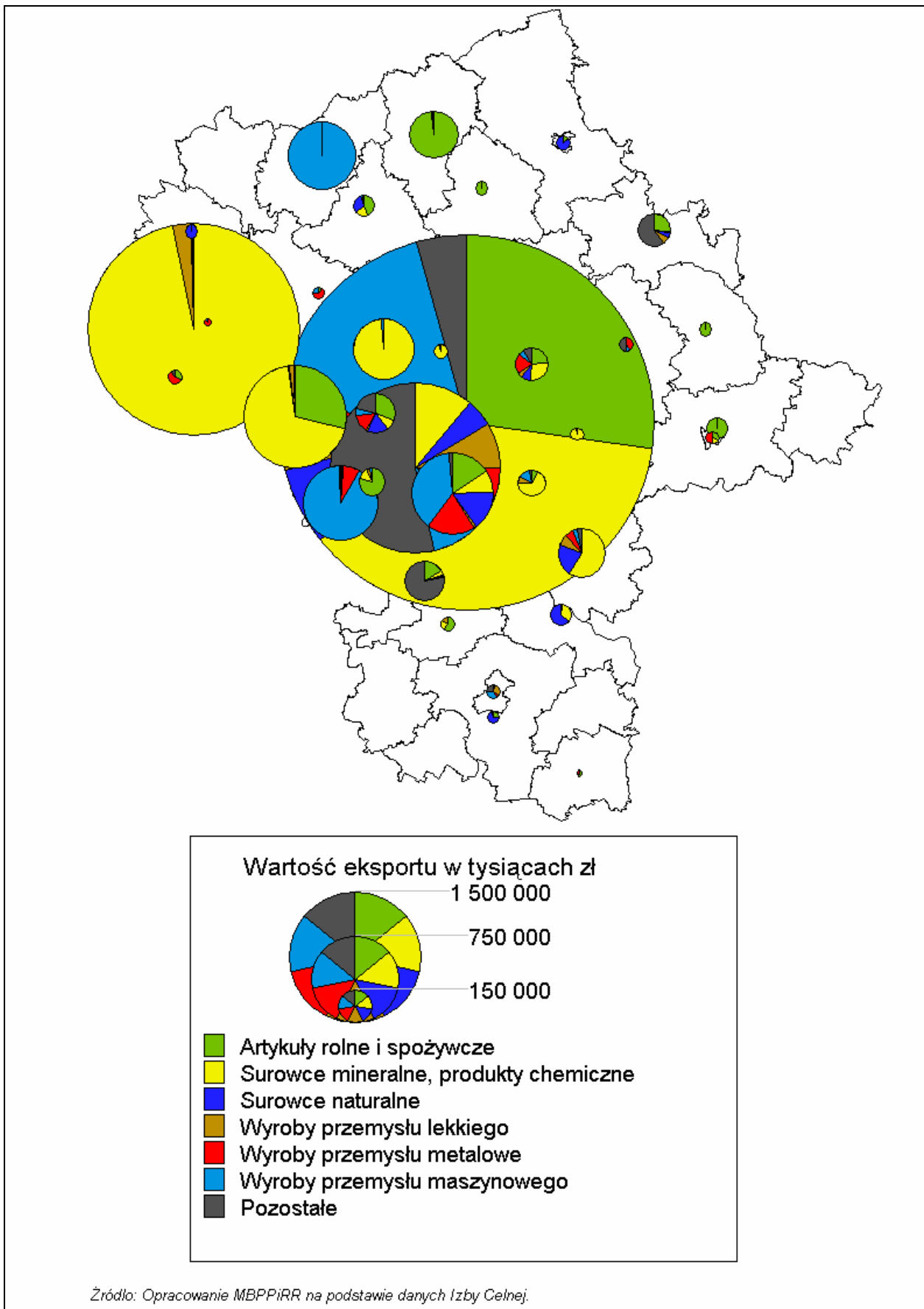
- Warszawa 49,3%,
- mławski 11,4%,
- pruszkowski 9,4%,
- Radom 8%,
- piaseczyński 4,9%.

Główną grupą produktów eksportowaną głównie przez powiat mławski, Radom oraz powiat piaseczyński są wyroby przemysłu maszynowego. Drugą ważną grupą pod względem wartości są produkty rolnicze i spożywcze, które dominują w eksporcie z takich powiatów, jak sochaczewski, płocki czy siedlecki.

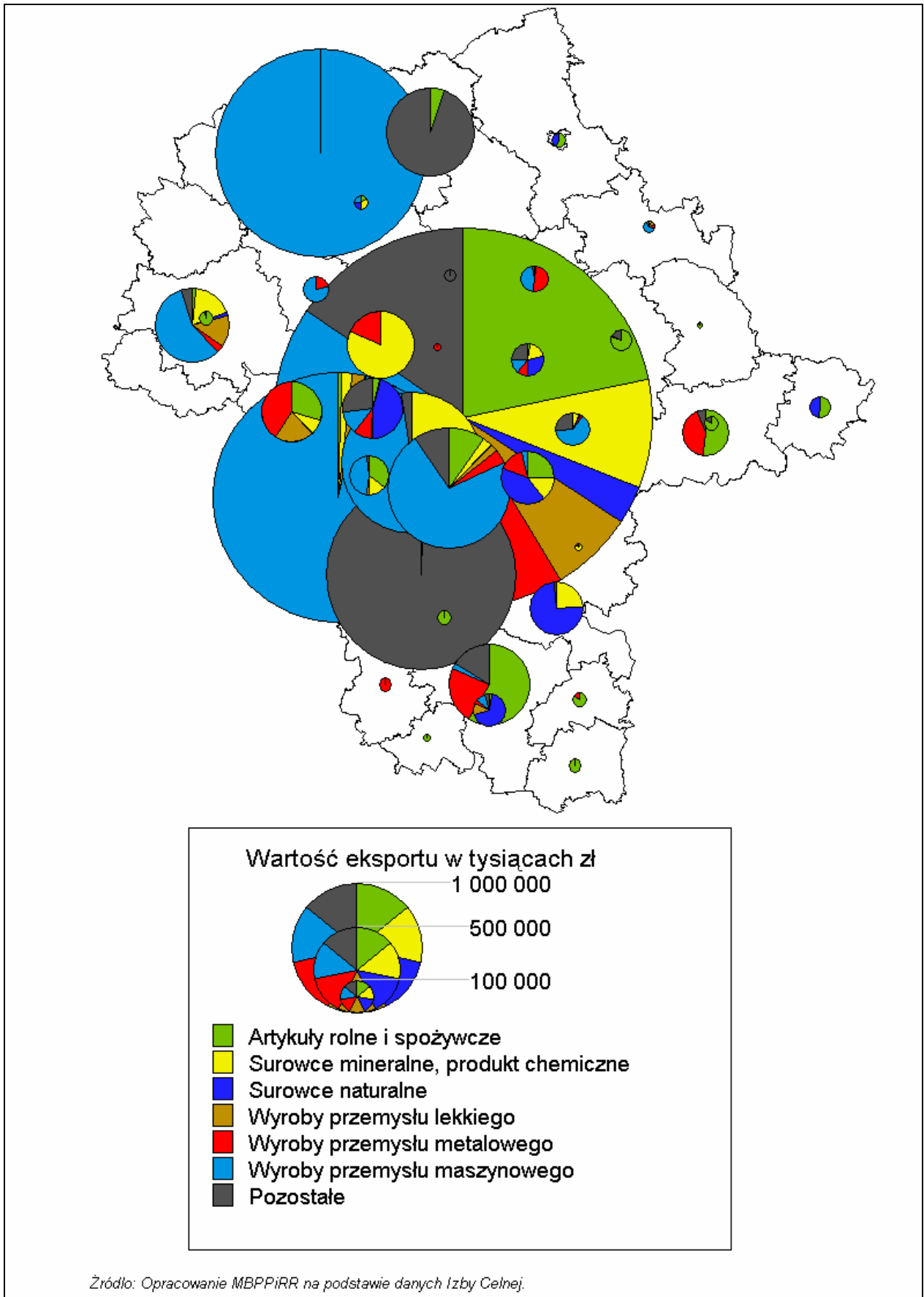
Mapa 5. Mapa struktury eksportu w poszczególnych powiatach w roku 2005

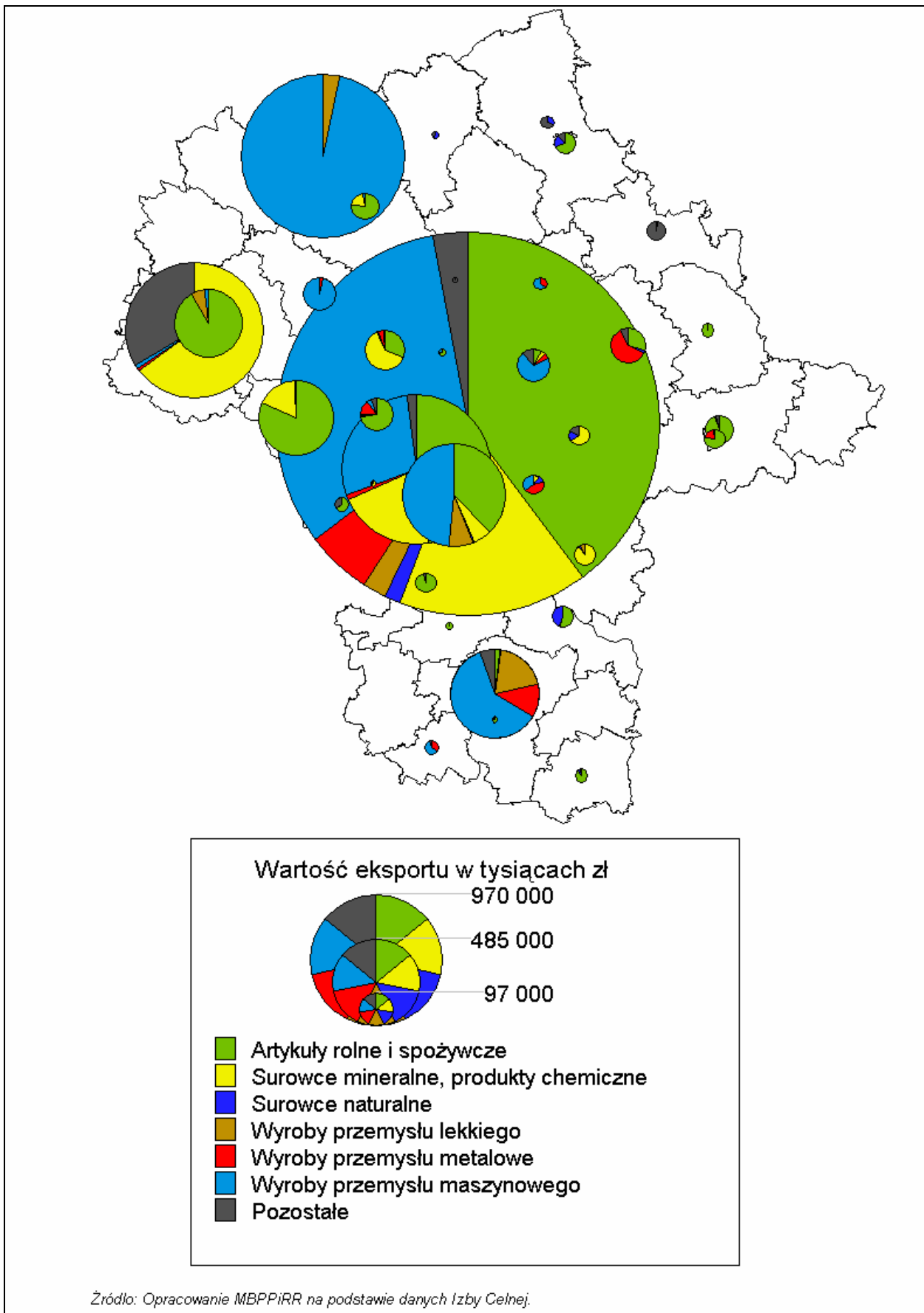
Mapa 6. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Republiki Czeskiej w roku 2005

Mapa 7. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Francji w roku 2005

Mapa 8. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Holandii w roku 2005

Wartość produktów eksportowanych do **Niemiec** (Mapa 8), jest największa z następujących powiatów:

- Warszawa 59,8%,
- grójecki 5,1%,
- Płock 5,1%,
- pruszkowski 4,7%,
- mławski 4,3%.

Eksport do tego kraju pod względem struktury grup produktów jest najbardziej zróżnicowany, a także jedynie w tym przypadku eksportowane towary pochodzą ze wszystkich powiatów na terenie województwa mazowieckiego. Surowce mineralne i produkty chemiczne przeważają w powiecie płockim, zaś wyroby przemysłu maszynowego w powiecie mławskim.

Rosja jest głównym odbiorcą eksportu (Mapa 9), z następujących powiatów:

- Warszawa 48,1%,
- pruszkowski 10,2%,
- garwoliński 8,0%,
- nowodworski 6,7%,
- piaseczyński 4,3%.

Zdecydowanie największą grupą produktów eksportowanych do tego kraju są surowce mineralne i produkty chemiczne, głównie z miasta na prawach powiatu – Warszawy oraz powiatu garwolińskiego. Artykuły rolne i spożywcze pochodzą głównie z powiatów grodziskiego, oraz grójeckiego.

Towary eksportowane do **Szwecji** (Mapa 10) pochodzą z następujących powiatów:

- Warszawa 5,6%,
- mławski 16,7%,
- żyrardowski 7,6%,
- pruszkowski 3,6%,
- piaseczyński 3%.

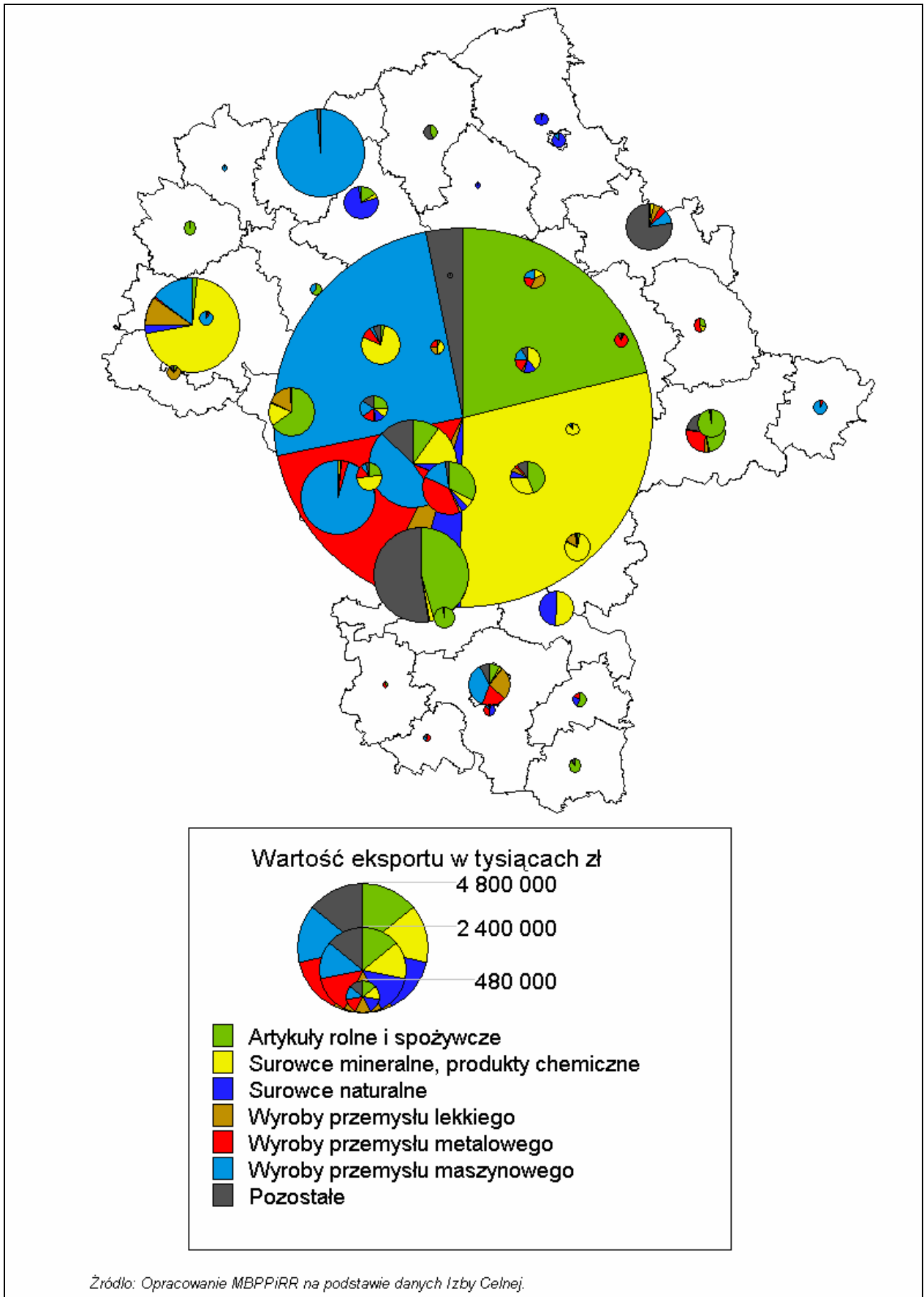
Wyroby przemysłu maszynowego stanowią największą grupę produktów eksportowanych do tego kraju, szczególnie te pochodzące spoza Warszawy, tj. z powiatów mławskiego, żyrardowskiego, płońskiego. W eksporcie z Siedlec największy udział mają produkty ujęte w grupie pozostałe, zaś w powiecie kozienickim surowce naturalne.

Ukraina jest głównym odbiorcą eksportu (Mapa 11), z następujących powiatów:

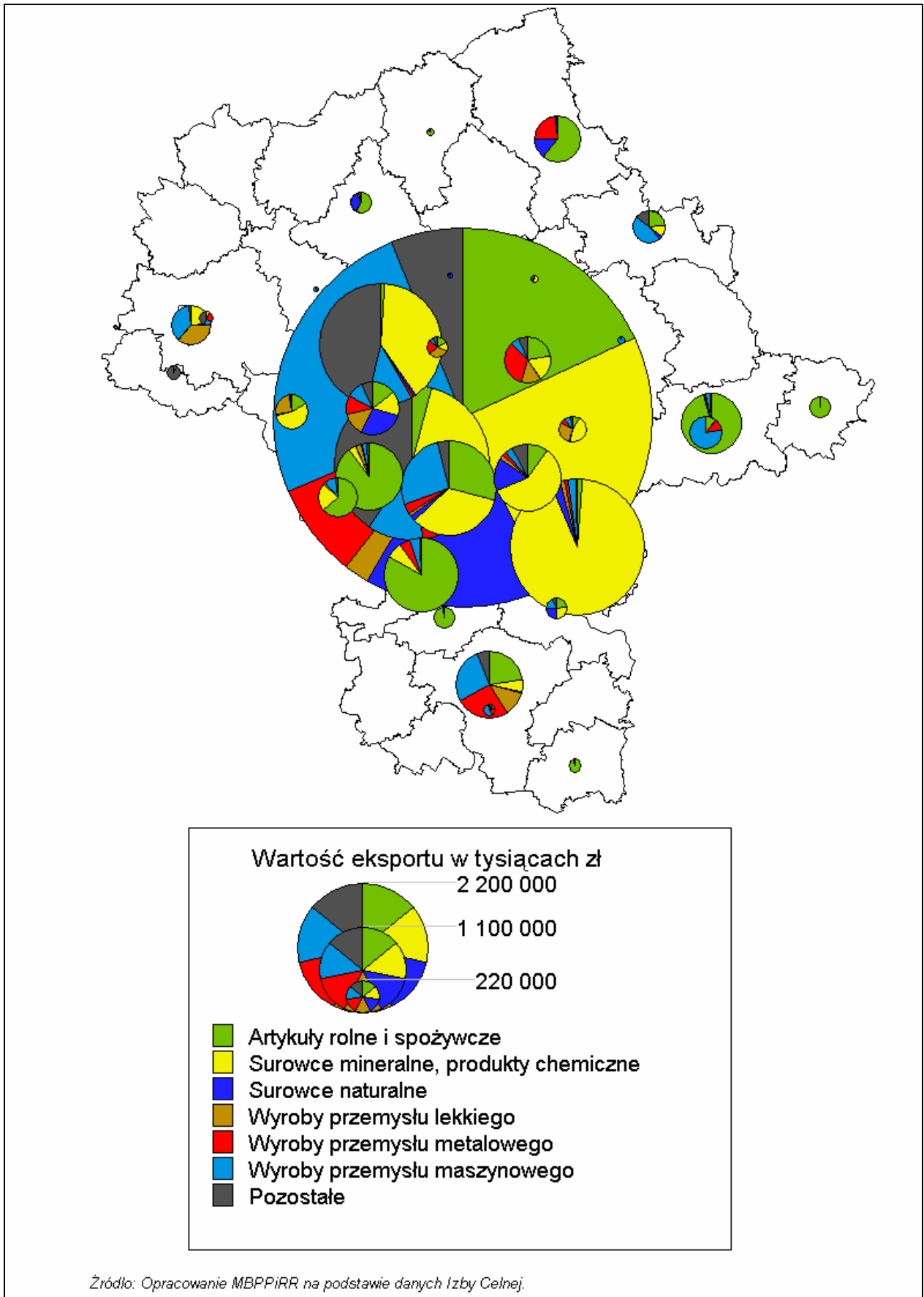
- Warszawa 72,6%,
- garwoliński 4,2%,
- piaseczyński 4%,
- pruszkowski 3,4%,
- warszawski zachodni 2,3%.

Największą grupą pod względem wartości eksportu są produkty ujęte w grupie pozostałe, pochodzące przede wszystkim z terenu miasta Warszawy. Drugą, pod względem wartości, grupę stanowią wyroby przemysłu maszynowego eksportowane oprócz Warszawy głównie z powiatu pruszkowskiego.

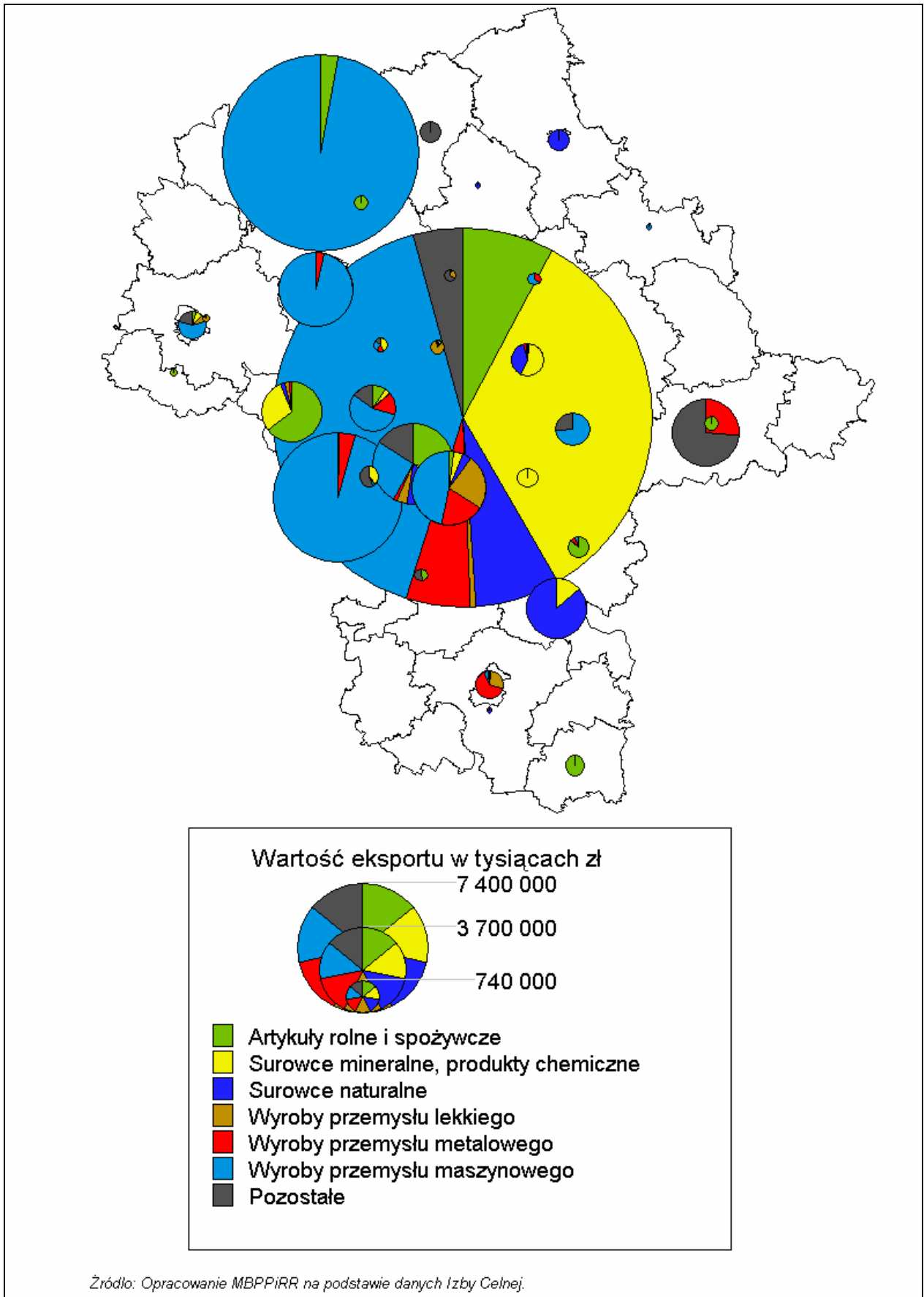
Mapa 9. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Niemiec w roku 2005

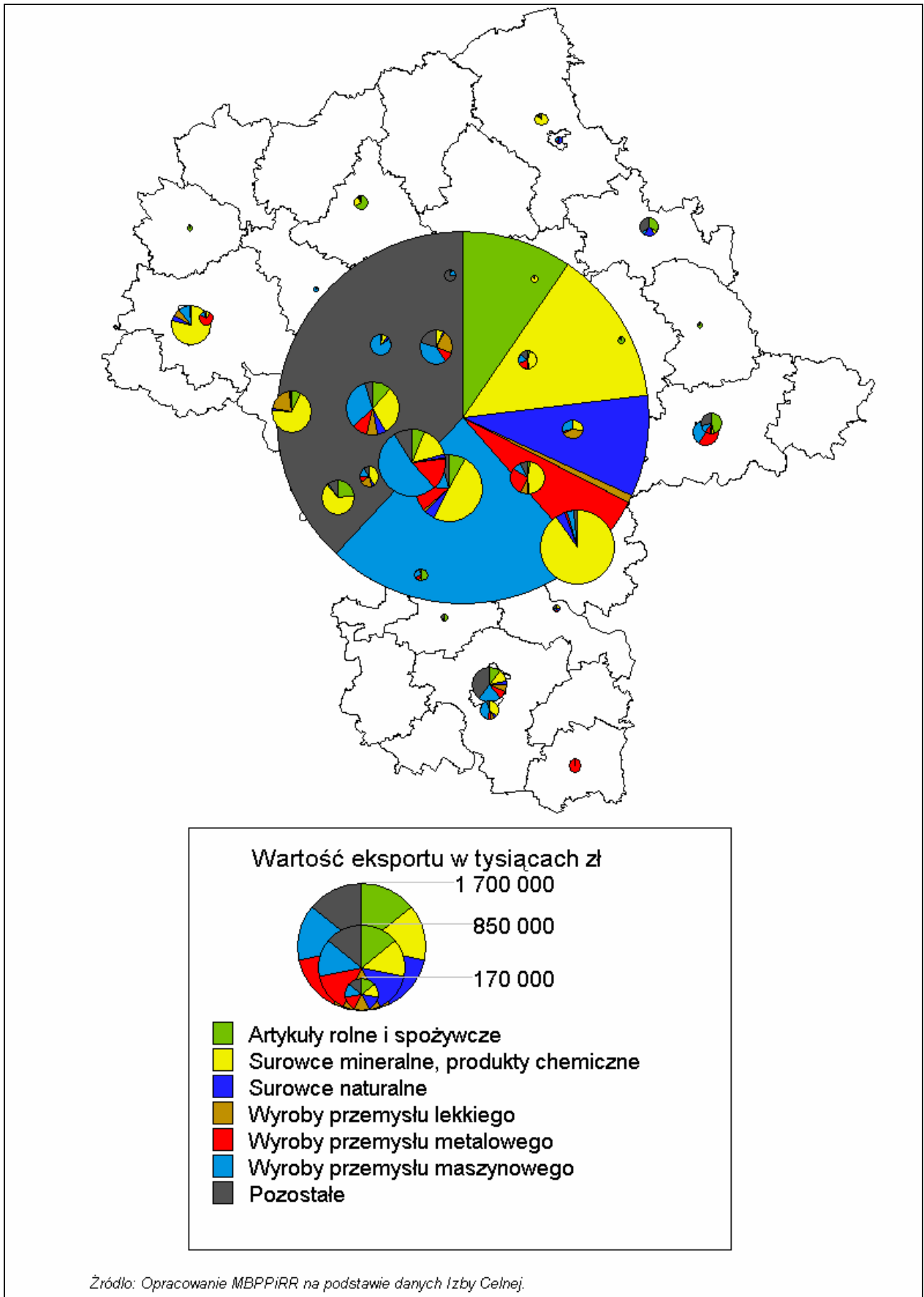
Mapa 10. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Rosji w roku 2005

Mapa 11. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Szwecji w roku 2005

Mapa 12. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Ukrainy w roku 2005

Eksport do **Węgier** (Mapa 12) jest dokonywany głównie z następujących powiatów:

- Warszawa 45,4%,
- pruszkowski 16,2%,
- garwoliński 8,4%,
- piaseczyński 6,1%,
- mławski 4,5%.

Najwięcej wyeksportowano artykułów rolnych i spożywczych, poza Warszawą głównie z powiatów piaseczyńskiego i sochaczewskiego. Drugą pod względem wartości grupą są surowce mineralne i produkty chemiczne eksportowane z powiatu garwolińskiego i Płocka.

Wielka Brytania jest głównym kierunkiem eksportowym (Mapa 13) dla następujących powiatów:

- Warszawa 45,5%,
- mławskiego 14,3%,
- garwolińskiego 8%,
- Płock 6,3%,
- piaseczyńskiego 5,8%.

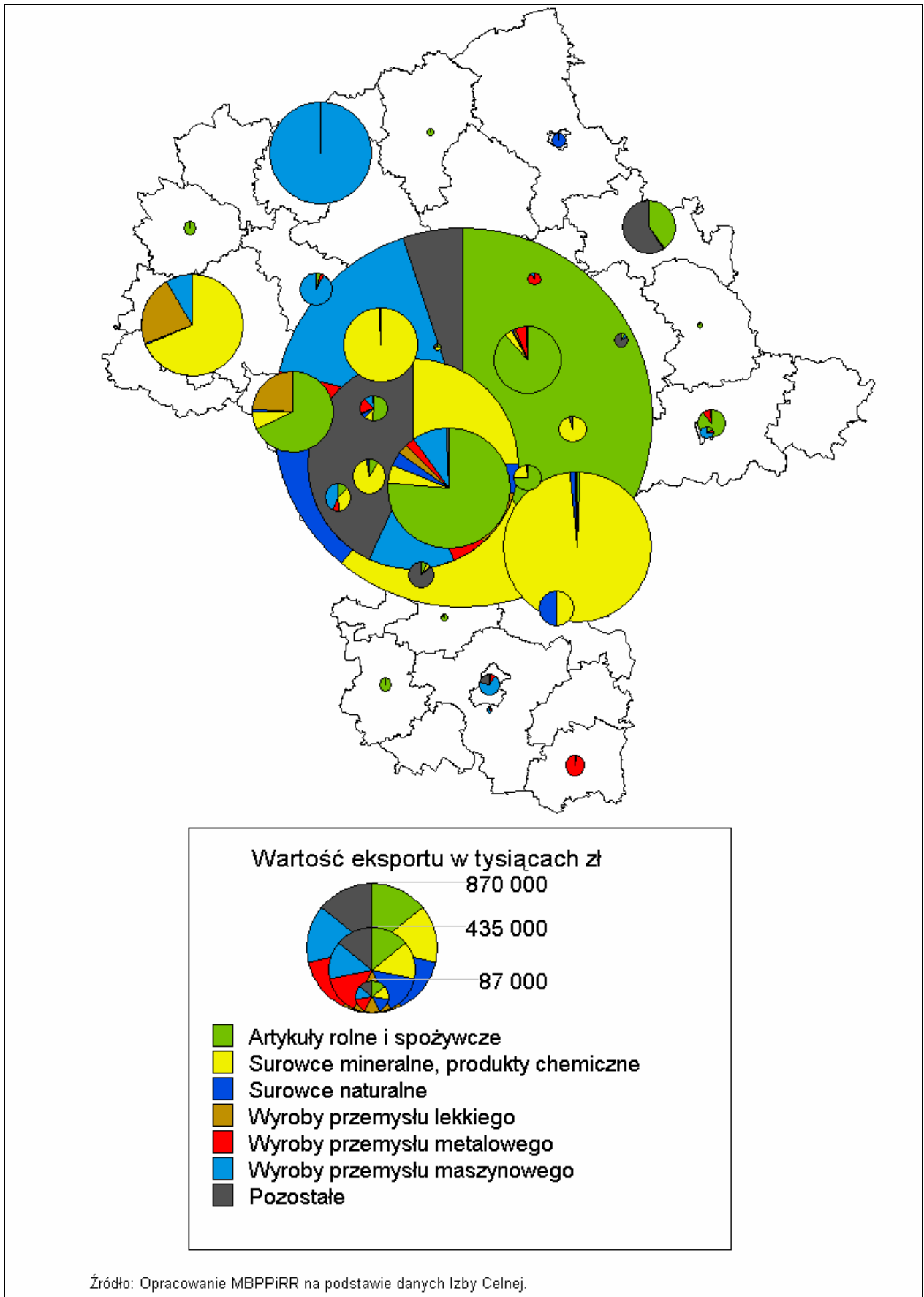
Prawie połowę eksportowanych towarów do Wielkiej Brytanii stanowią wyroby przemysłu maszynowego i narzędziowego, pochodzące głównie z Warszawy oraz powiatów mławskiego, piaseczyńskiego i pruszkowskiego. Drugie pod względem wartości są surowce mineralne i produkty chemiczne eksportowane są przede wszystkim z powiatów garwolińskiego i miasta na prawach powiatu – Płock.

Eksport do **Włoch** (Mapa 14) jest dokonywany głównie z następujących powiatów:

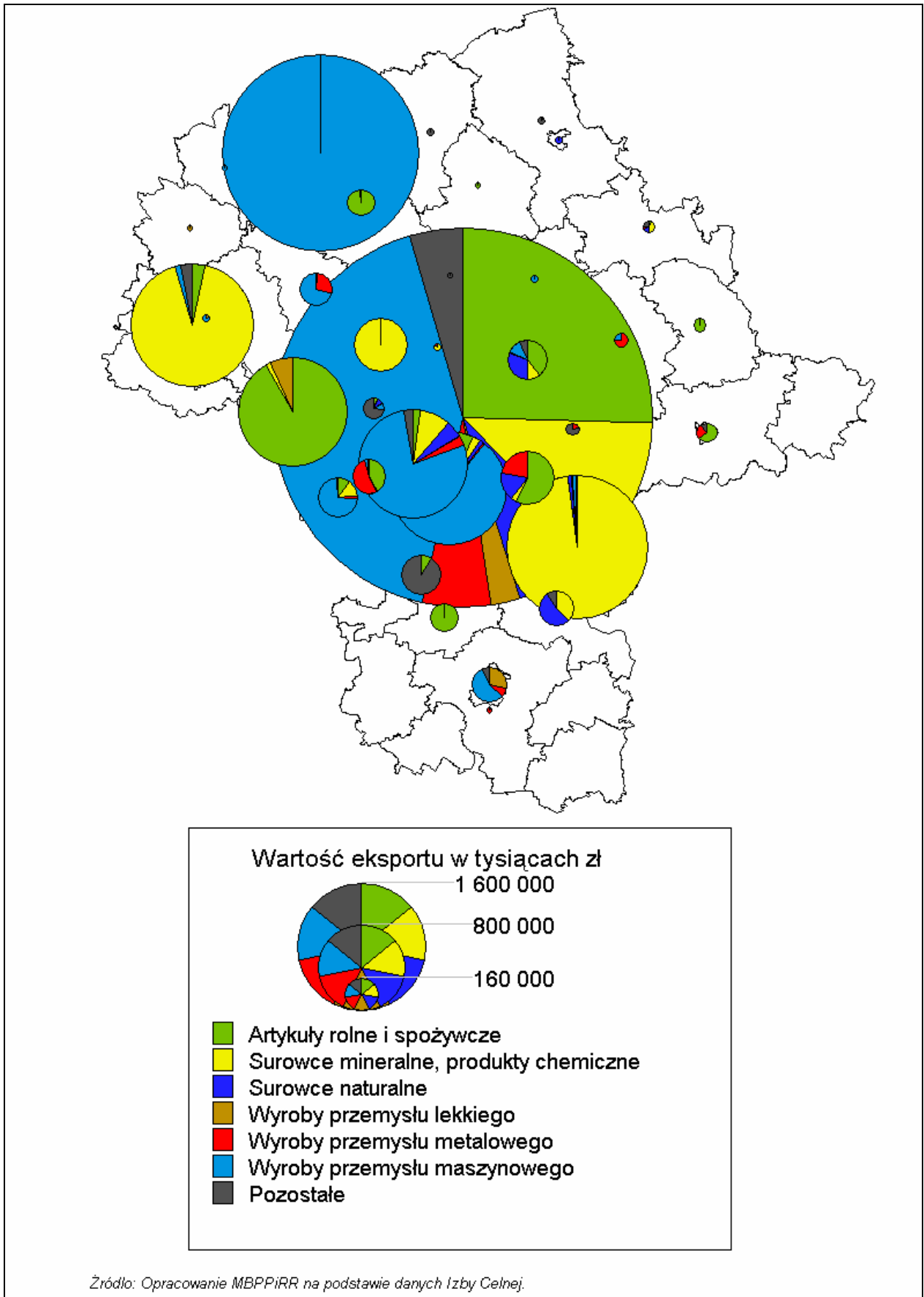
- Warszawa 53,2%,
- mławski 12,2%,
- żyrardowski 6,5%,
- pruszkowski 4,3%,
- piaseczyński 3,8%.

Wyroby przemysłu maszynowego i narzędziowego stanowiące dużą część eksportu pochodzą głównie z Warszawy oraz powiatów mławskiego i żyrardowskiego. Artykuły rolne i spożywcze będące drugą, pod względem wartości, grupą produktów są eksportowane głównie z Warszawy oraz powiatów piaseczyńskiego oraz szydlowieckiego.

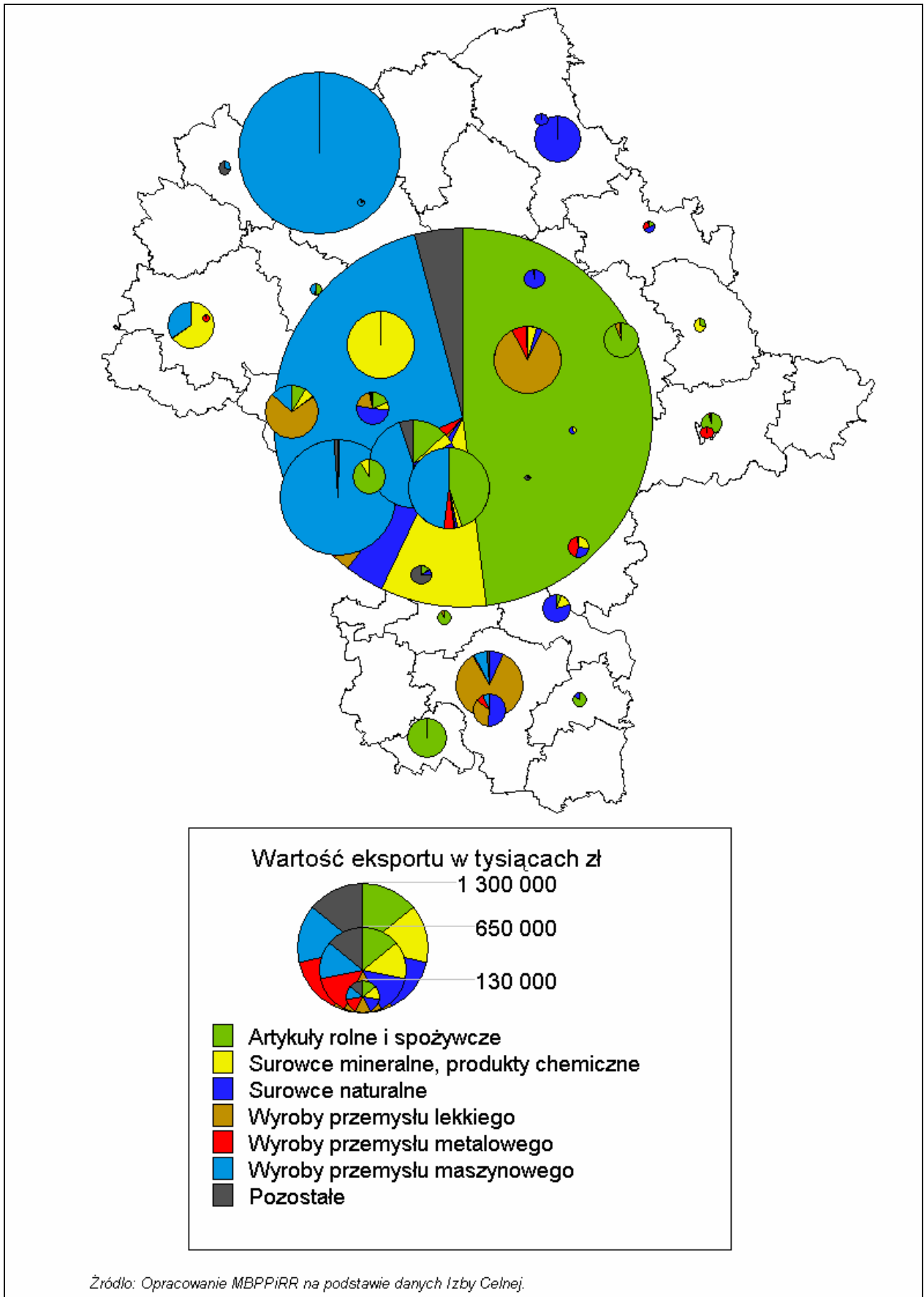
Mapa 13. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach na Węgrzy w roku 2005

Mapa 14. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Wielkiej Brytanii w roku 2005

Mapa 15. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Włoch w roku 2005

Wnioski

Globalizacja oraz postęp technologiczny sprawiły, że możliwości eksportu i importu towarów są największe w historii rozwoju kontynentu europejskiego. Handel zagraniczny stał się istotnym polem zainteresowania każdego z państw, gdyż jego wielkość świadczy nie tylko o stopniu wejścia w sieć globalnych powiązań, ale przede wszystkim o pozycji i sile ekonomicznej. Władze państwowe, ale i władze regionów w coraz większym stopniu zainteresowane są zagadnieniami transferów finansowych i rzeczowych. Związane jest to ze wzrostem wymiany handlowej na poziomie regionalnym oraz umacnianiem roli poszczególnych regionów, a nawet miast w globalnej gospodarce na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat.

W latach 2003–2005 wartość eksportowanych produktów z terenu województwa mazowieckiego nie wzrosła znacząco (poniżej przeciętnej w kraju), co spowodowało, iż zmniejszył się w ten sposób udział województwa w ogólnym eksporcie Polski. Szczególnie wyraźny spadek odnotowano w okresie 2003–2004, zarówno wartości bezwzględnej eksportu (z 47 mld zł do 43 mld zł), jak i udziału w krajowym eksporcie (z 22,8% do 16,1%). Może to świadczyć o nasileniu się trudności przedsiębiorstw z Mazowsza z wejściem na unijny rynek w pierwszym roku akcesji Polski do UE, a także zdecydowanie lepszym przygotowaniu do tej sytuacji podmiotów z pozostałych województw. Rok 2005 przyniósł znaczną poprawę – wartość eksportowanych produktów osiągnęła ponad 48 mld zł, nieznacznie wzrósł udział Mazowsza w eksporcie krajowym (16,8%). Zdecydował o tym duży wzrost eksportu w pozostałych województwach.

Wartość eksportu w województwie mazowieckim w przeliczeniu na 1 mieszkańca w roku 2004 wyniosła 1887 euro i była zbliżona do średniej krajowej (1883 euro). Była jednak znacznie niższa od średniej w krajach o podobnym poziomie rozwoju gospodarczego, np. w Czechach (6160 euro), na Węgrzech (4975 euro) czy w Słowacji (4650 euro). W roku 2005 wartość eksportu na jednego mieszkańca Mazowsza wzrosła prawie o jedną czwartą.

Ponad połowa eksportu Mazowsza jest generowana przez przedsiębiorców działających na terenie miasta stołecznego Warszawy. Dużą aktywnością wykazują się też gminy podwarszawskie, przez które przebiegają ważne trasy komunikacyjne, jak np. powiaty pruszkowski, piaseczyński czy żyrardowski. Kolejną grupą charakteryzującą się dużą wartością eksportu są jednostki terytorialne, na których obszarze zlokalizowane są zakłady produkcyjne dużych koncernów, jak np. powiat mławski (LG), m. Płock (Orlen), czy powiat garwoliński (Avon).

W roku 2005 liczba eksporterów na terenie Mazowsza wynosiła niemal 6200 i w porównaniu z rokiem 2003 była mniejsza o prawie 37%. W niektórych powiatach liczba eksporterów zmniejszyła się nawet o połowę (np. powiat szydłowiecki i pułtuski). Mimo to wartość eksportowanych produktów rosła. Przyczyną tych zmian może być:

- wzrost konkurencji wśród podmiotów gospodarczych działających w podobnych sektorach rynku (umacnianie pozycji najbardziej rozwiniętych przedsiębiorstw kosztem słabszych),
- wzrost konsumpcji na rynku krajowym (wycofanie się części producentów z działalności eksportowej i większe uczestnictwo na rynkach lokalnych).

Eksporterzy stanowią 1% podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w województwie mazowieckim. Największy ich udział występuje w centralnej i południowej części Mazowsza wzdłuż międzynarodowych szlaków komunikacyjnych, łączących Warszawę z Katowicami, Krakowem (Wiedeń, Rzym), Wrocławiem (Praga), Poznaniem (Berlin), Terespołem (Mińsk, Moskwa).

Głównym kierunkiem eksportu z regionu jest Europa. W 2005 r. trafiło tam ponad 89% wartości eksportu. Głównymi odbiorcami są Niemcy, Rosja, Wielka Brytania, Republika Czeska, Francja, Włochy, Ukraina oraz Holandia.

W latach 2003–2005 w strukturze geograficznej eksportu największy procentowy wzrost wartości nastąpił w kierunku Rosji, Austrii i Włoch. Wyraźne ożywienie eksportu do Rosji nastąpiło w grupie produktów rolnych – towarów pochodzenia roślinnego. Było to efektem objęcia polskich eksporterów unijnym systemem dopłat w eksporcie do krajów trzecich.⁹ Natomiast eksport do Austrii i Włoch wzrósł dzięki umocnieniu się pozycji eksporterów na tamtejszych rynkach. Największy spadek wartości zanotowano w przypadku eksportu na Litwę, Ukrainę, Holandię i Szwecję.

Największy udział w ogólnej wartości eksportu województwa mazowieckiego miały następujące produkty:

- maszyny i urządzenia elektryczne (15,9%),
- maszyny i urządzenia mechaniczne (11,7%),
- paliwa mineralne i oleje (7,3%),
- pojazdy nieszynowe (4,5%),
- preparaty perfumeryjne, kosmetyczne i toaletowe (4,4%),
- meble (3,5%).

W poszczególnych powiatach eksport często dotyczył jednego produktu. Ma to miejsce w przypadku, gdy na jego obszarze zlokalizowany jest jeden lub kilka zakładów produkcyjnych (często inwestorów zagranicznych), jak np. firma Avon w powiecie garwolińskim, gdzie ponad 85% wartości eksportowanych towarów stanowią preparaty perfumeryjne, kosmetyczne i toaletowe.

Eksport województwa mazowieckiego dotyczył przede wszystkim następujących grup produktów:

- wyroby przemysłu maszynowego i narzędziowego (28,5%),
- artykuły rolne i przetwórstwo spożywcze (21,2%),
- produkty przemysłu chemicznego (19,7%),
- surowce naturalne (5,5%),
- wyroby przemysłu metalowego (5,4%),
- środki transportu (5,2%).

Analiza struktury eksportu z lat 2002-2005 wskazuje na rosnący udział grupy produktów rolnych i przetwórstwa spożywczego oraz środków transportu. Zmniejsza się natomiast udział grupy wyrobów przemysłu maszynowego i narzędziowego oraz produktów ujętych w grupie „pozostałe”. Zmiany te związane są przede wszystkim z wejściem Polski do UE, gdyż towary te najszybciej znalazły uznanie u naszych sąsiadów. Ogromny wpływ miało na to wyeliminowanie barier taryfowych w handlu między krajami UE-15 i nowymi członkami. Należy podkreślić, że produkty te są eksportowane nie tylko na rynki zachodnie, ale w dużej części również do Rosji, Węgier oraz Republiki Czeskiej. Obecna struktura eksportu pozwala na dalszą aktywizację ekonomiczną obszarów rolniczych i rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego. Negatywnym zjawiskiem dla rozwoju Mazowsza jest spadek procentowego udziału produktów wyrobów przemysłu maszynowego i narzędziowego.

Z jednej strony, może to może świadczyć o zmianie skali obrotów towarów przemysłowych po wstąpieniu do UE (jednak warunki dostępu do rynków z chwilą akcesji nie uległy istotnym zmianom). Z drugiej, wskazywać może na potrzebę dofinansowania branży przemysłu maszyno-

⁹ *Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005* Ministerstwo Gospodarki Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych Warszawa 2005, str. 14.

wo-narzędziowego poprzez ukierunkowanie środków wsparcia na działania innowacyjne pozwalające na zwiększenie konkurencyjności tej branży.

Zwiększenie udziału w eksporcie branż produkcyjnych z sektora pozarolniczego, szczególnie charakteryzujących się dużą wartością dodaną brutto, powinno stymulować rozwój całej gospodarki regionu. Wzrastający eksport znacząco sprzyjać będzie wykorzystaniu bazy ekonomicznej województwa, jak też przyczyni się do rozwoju nowych działów gospodarki. Tym samym, pobudzić będzie nowe inicjatywy oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Szczególnie ma to ogromne znaczenie w aktywizacji obszarów pozametropolitalnych, w tym obszarów problemowych wyszczególnionych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Według opracowań Ministerstwa Gospodarki¹⁰, sektor produkcji maszyn oraz środków transportu cechuje się niską wrażliwością na zmiany kursu. Wynika to głównie z mocnych powiązań produkcyjnych i handlowych, funkcjonujących zwłaszcza w ramach dużych międzynarodowych korporacjach.

W latach 2003 –2005 dynamika eksportu województwa mazowieckiego uległa spowolnieniu, w okresie tym zmniejszyła się liczba eksporterów, nastąpił niewielki wzrost wartości eksportu towarów, pogorszyła się struktura towarowa eksportu na korzyść produktów rolniczych charakteryzujących się małą wartością dodaną, skutkiem tego było zmniejszenie się udziału województwa w ogólnej wartości eksportu Polski.

Dla przeciwdziałania tym niekorzystnym zjawiskom niezbędne jest między innymi przyciągnięcie znaczących przedsiębiorstw zagranicznych, którzy inwestują i wprowadzają nowe technologie, głównie z myślą o produkcji eksportowej. Przykładem tego typu działań mogą być powiaty garwoliński i mławski, które dzięki inwestorom stały się „potentatami eksportowymi” województwa.

Dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej województwa potrzebna jest dalsza rozbudowa infrastruktury technicznej, tworzenie centrów obsługi inwestora oraz wspieranie inicjatyw gospodarczych przez jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Działania te oparte o działające punkty doradztwa i wspierające pozyskiwanie środków na dofinansowanie przedsięwzięć proinwestycyjnych i proeksportowych przyczynią się do zdynamizowania rozwoju gospodarczego, w tym i eksportu.

¹⁰ Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005 Ministerstwo Gospodarki Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych Warszawa 2005.

Pojęcia i skróty:

Ceny bieżące – ceny bez uwzględnienia inflacji.

CN (Combined Nomenclature) – nomenklatura scalona, jest to ośmiocyfrowe oznaczenie pozycji towarowych wpisywane w deklaracjach celnych.

UE – Unia Europejska

GUS – Główny Urząd Statystyczny

NBP – Narodowy Bank Polski

PKB – Produkt Krajowy Brutto

IBnGR – Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

WDT – wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów

Literatura:

Białczak S., Mazur K., Oklińska T., Aleksandrowicz D.; *Studia diagnostyczne w zakresie gospodarki i osadnictwa – eksport*, Siedlce 2003.

Gawlikowska-Hueckel, Umiński S., *Handel zagraniczny Małopolski. Metodologia badań oraz analiza obrotów w latach 2000-2004*.

Handel Zagraniczny styczeń – grudzień 2005, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2006

Polska 2005. Raport o stanie handlu zagranicznego, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005.

Polski handel zagraniczny w latach 2001-2005, Ministerstwo Gospodarki Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych Warszawa 2005.

Spis map:

1. Wartość eksportu w poszczególnych powiatach w roku 2005.....	10
2. Liczba eksporterów w powiatach w roku 2005.....	13
4. Mapa struktury eksportu w poszczególnych powiatach.....	34
5. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Republiki Czeskiej.....	35
6. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Francji.....	36
7. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Holandii.....	37
8. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Niemiec.....	39
9. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Rosji.....	40
10. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Szwecji.....	41
11. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Ukrainy.....	42
12. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Węgier.....	44
13. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Wielkiej Brytanii.....	45
14. Mapa eksportu grup produktów w poszczególnych powiatach do Włoch.....	46

Spis tabel:

1. Relacja eksportu do PKB w okresie 2000–2004.....	6
2. Wartość eksportu Mazowsza i Polski.....	8
3. Suma wartości eksportowanych produktów w poszczególnych powiatach w tys. zł.....	9
4. Liczba eksporterów w poszczególnych powiatach.....	12
5. Główne kierunki eksportu z Polski i województwa mazowieckiego w 2005 roku.....	15
6. Udział głównych kierunków eksportu w ogólnym eksporcie Mazowsza i Polski.....	16
7. Główne kierunki eksportu w latach 2003–2005.....	18
8. Trzy najważniejsze kierunki eksportu w poszczególnych powiatach w roku 2005.....	19
9. Najważniejsze produkty eksportowe w powiatach.....	22
10. Kierunki eksportu w roku 2005 (produkty i kraje) część I.....	23
11. Kierunki eksportu w roku 2005 (produkty i kraje) część II.....	24
12. Kierunki eksportu w 2005 roku w mln zł w województwie mazowieckim.....	27
13. Wykaz produktów eksportowych według klasyfikacji Celnej.CN.....	52

Spis wykresów:

1. Kierunki eksportowe województwa mazowieckiego według wartości w zł w roku 2005.....	15
2. Główne kierunki eksportu z województwa mazowieckiego w roku 2005 (mln zł).....	16
3. Eksport 20 najważniejszych produktów w roku 2005 (mln zł).....	21
4. Wartość eksportu według grup produktów w roku 2005 w województwie mazowieckim.....	26
5. Struktura eksportu w województwie mazowieckim w roku 2002 i 2005 (udział w %).....	26
6. Eksport przemysłu maszynowego i narzędziowego w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych).....	29
7. Eksport artykułów rolnych i spożywczych w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych).....	29
8. Eksport produktów przemysłu chemicznego w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych) ...	30
9. Eksport surowców naturalnych w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych).....	30
10. Eksport wyrobów przemysłu metalowego w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych).....	31
11. Eksport wyprodukowanych środków transportu w roku 2005 z województwa mazowieckiego (w mln złotych).....	31
12. Struktura eksportu 20 największym odbiorców w roku 2005.....	32

Załącznik nr 1

Tabela 13. Wykaz produktów eksportowych według klasyfikacji Celnej – CN

Kod	Grupy produktów	Nazwa produktu
01	artykuły rolne i przetwórstwo spożywcze	zwierzęta żywe
02		mięso i podroby jadalne
03		ryby i skorupiaki mięczaki i inne bezkręgowce wodne
04		produkty mleczarskie; jaja ptasie; miód naturalny; jadalne produkty pochodzenia zwierzęcego gdzie indziej nie wymienione
05		produkty pochodzenia zwierzęcego gdzie indziej nie wymienione
06		żywe drzewa i inne rośliny; bulwy, korzenie i podobne; cięte kwiaty i ozdobne liście
07		warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy jadalne
08		owoce i orzechy jadalne, skórki owoców cytrusowych lub melonów
09		kawa, herbata, herbata paragwajska i przyprawy
10		zboża
11		produkty przemysłu młynarskiego; sód; skrobie; inulina; gluten pszenny
12		nasiona owoce, oleiste; ziarna i nasiona owoców; różne rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma; pasza
13		szelak; gumy, żywice oraz inne soki i ekstrakty roślinne
14		materiały roślinne do wyplatania; produkty pochodzenia roślinnego gdzie indziej nie wymienione
15		tłuszcze, oleje zwierzęce, roślinne, produkty ich rozkładu; tłuszcze jadalne, woski zwierzęce, roślinne
16		przetwory z mięsa, ryb, skorupiaków, mięczaków, bezkręgowców wodnych
17		cukry i wyroby cukiernicze
18		kakao i przetwory z kakao
19		przetwory ze zbóż, mąki, skrobi lub mleka, pieczywa cukiernicze
20		przetwory z warzyw, owoców, orzechów lub innych części roślin
21		różne przetwory spożywcze
22		napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet
23		pozostałości i odpady przemysłu spożywczego; gotowa pasza dla zwierząt
24		tytoń i przetworzone namiastki tytoniu
25	surowce mineralne	sól; siarka; ziemie, kamienie, materiały gipsowe, wapno i cement
26		rudy metali, żużel i popiół
27	produkty przemysłu chemicznego	paliwa mineralne, oleje mineralne i produkty ich destylacji; substancje bitumiczne; woski mineralne
28		chemikalia nieorganiczne, organiczne i nieorganiczne związki metali szlachetnych, ziem rzadkich, pierwiastki promieniotwórcze, izotopy
29		chemikalia organiczne
30		produkty farmaceutyczne

31		nawozy
32		garbniki, pigmenty, farby, lakiery, kit, masy uszczelniające, atramenty
33		olejki eteryczne i rezinoidy; preparaty perfumeryjne, kosmetyczne i toaletowe
34		mydło, preparaty piorące, smarowe, do czyszczenia, szorowania, świece, preparaty dentystyczne
35		substancje białkowe, skrobie modyfikowane, kleje, enzymy
36		materiały wybuchowe; pirotechniczne; łatwopalne; zapalaki; stopy piroforyczne
37		materiały fotograficzne i kinematograficzne
38		produkty chemiczne różne
39	wyroby z tworzyw sztucznych i kauczuku	tworzywa sztuczne i artykuły z nich
40		kauczuk i wyroby z kauczuku
41	surowce naturalne i wyroby z nich	skóry i skórki surowe (z wyjątkiem skór futerkowych) oraz skóra wyprawiona
42		wyroby ze skóry; wyroby siodlarskie i rymarskie; artykuły podręczne, torby ręczne; artykuły z wnętrzości zwierzęcych
43		skóry futerkowe i futra sztuczne; wyroby z nich
44		drewno i wyroby z drewna; węgiel drzewny
45		korek i wyroby z korka
46		wyroby ze słomy, esparto itp; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny
47		ścier drzewny, masa z innych materiałów celulozowych; makulatura i odpady papieru, tektury
48		papier, tektura; wyroby z masy papierniczej, papieru, tektury
49		książki, gazety, obrazki, manuskrypty, maszynopisy, plany, wyroby przemysłu poligraficznego
50		jedwab
51		węlna, cienka lub gruba sierść zwierzęca; przędza i tkaniny z włosia końskiego
52		bawełna
53		inne roślinne materiały włókniste; przędza papierowa i tkaniny z przędzy papierowej
54	wyroby przemysłowe: włókiennicze, odzieżowego i obuwniczego	włókna chemiczne ciągłe
55		włókna chemiczne cięte
56		wata, filc i włókniny; przędze specjalne; szpagat, powrozy, linki i liny, wyroby z nich
57		dywany i inne włókiennicze wykładziny
58		tkaniny specjalne; tkaniny z okryciowymi, koronki, tkaniny obiciowe, pasmanteria; hafty
59		tkaniny impregnowane, powlekane, pokrywane, l. laminowane, wyroby włókiennicze do celów technicznych
60		dzianiny i wyroby szydełkowane
61		odzież i dodatki odzieżowe dziane lub szydełkowane
62		odzież i dodatki odzieżowe bez dzianych i szydełkowanych
63		artykuły włókiennicze inne konfekcjonowane; zestawy, odzież zużyta, szmaty

64		obuwie, getry i wyroby podobne; ich części
65		nakrycia głowy i ich części
66		parasole, laski, bicze, szpicruty i ich części
67		preparowane pióra, puch i wyroby z nich; sztuczne kwiaty; wyroby z włosów ludzkich
68	wyroby z surowców mineralnych	wyroby z kamieni, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów
69		wyroby ceramiczne
70		szkło i wyroby ze szkła
71		perły, kamienie szlachetne, półszlachetne, metale szlachetne, plater, sztuczna biżuteria, monety
72	wyroby przemysłu metalowego	żelazo, żeliwo i stal
73		wyroby z żeliwa i stali
74		miedź i wyroby z miedzi
75		nikiel i wyroby z niklu
76		aluminium i wyroby z aluminium
78		ołów i wyroby z ołowiu
79		cynk i wyroby z cynku
80		cyna i wyroby z cyny
81		metale nieszlachetne inne; cermetale; wyroby z tych materiałów
82		wyroby przemysłu maszynowego
83	wyroby różne z metali nieszlachetnych	
84	reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne oraz ich części	
85	maszyny i urządzenia elektryczne rejestratory i odtwarzacze dźwięku, obrazu, ich części	
86	środki transportu	lokomotywy, tabor szynowy; osprzęt torów; urządzenia sygnalizacyjne
87		pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria
88		statki powietrzne, kosmiczne i ich części
89		statki, łodzie oraz konstrukcje pływające
90	wyroby precyzyjne	przyrządy, narzędzia, aparaty, optyczne, foto, pomiarowe, medyczne; ich części
91		zegary i zegarki oraz ich części
92		instrumenty muzyczne; części i akcesoria do tych wyrobów
93	pozostałe produkty	broń i amunicja; ich części i akcesoria
94		meble, pościel, materace itp; lampy, reklamy świetlne itp; budynki prefabrykowane
95		zabawki, gry i artykuły sportowe; ich części i akcesoria
96		różne wyroby przemysłowe
97		dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki
98		kompletny zakład przemysłowy
99		zarezerwowane do specjalnego użytku przez właściwe organy wspólnotowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Celnej.

Załącznik nr 2

Eksport w tabeli nr 2 przedstawiono wg następujących grup krajów:

- **kraje rozwinięte gospodarczo** – obejmują obroty z krajami:
 - Unii Europejskiej, tj. z: Austrią, Belgią, Republiką Czeską, Cyprzem, Danią, Estonią, Finlandią, Francją wraz z Monako i departamentami zamorskimi (Reunion, Gwadelupą, Martyniką, Gujaną Francuską), Grecją, Hiszpanią, Irlandią, Litwą, Luksemburgiem, Łotwą, Malcią, Niemcami, Holandią, Portugalią, Słowacją, Słowenią, Szwecją, Węgrami, W. Brytanią, Włochami;
 - w tym strefa euro: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Holandia, Portugalia, Włochy;
 - EFTA: z Islandią, Liechtensteinem, Norwegią wraz ze Svalbard i Jan Mayen, Szwajcarią;
 - oraz ze Stanami Zjednoczonymi, Kanadą, Republiką Południowej Afryki, Izraelem, Japonią, Australią i Nową Zelandią oraz pozostałymi (poza UE i EFTA) krajami przemysłowymi Europy Zachodniej;
- **Unia Europejska:** Austrią, Belgią, Republiką Czeską, Cyprzem, Danią, Estonią, Finlandią, Francją wraz z Monako i departamentami zamorskimi (Reunion, Gwadelupą, Martyniką, Gujaną Francuską), Grecją, Hiszpanią, Irlandią, Litwą, Luksemburgiem, Łotwą, Malcią, Niemcami, Holandią, Portugalią, Słowacją, Słowenią, Szwecją, Węgrami, W. Brytanią, Włochami;
 - strefa euro: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Holandia, Portugalia, Włochy;
- **kraje rozwijające się gospodarczo obejmują obroty z krajami:** Azji (oprócz Cypru), Afryki (oprócz Reunion), Ameryki Południowej i Środkowej (oprócz Gwadelupy, Gujany Francuskiej i Martyniki), Oceanii (oprócz określonych jako kraje rozwinięte gospodarczo), z krajami b. Jugosławii z wyjątkiem Słowenii i Chorwacji, z azjatyckimi republikami b. ZSRR, tj. z Armenią, Azerbejdżanem, Gruzją, Kazachstanem, Kirgistanem, Tadżykistanem, Turkmenistanem i Uzbekistanem;
- **kraje Europy Środkowo-Wschodniej** - obejmują obroty z: Albanią, Białorusią, Bułgarią, Chorwacją, Mołdawią, Rosją, Rumunią i Ukrainą.

Abstract

Nowadays, export is one of the fundamental factors of regional development. Its overall value, product structure and directions speak volumes about: a region's competitiveness, its production specialization, the intensity of its international connections, the degree of risk-diversification on the markets or taking advantage of the opportunity of EU single market. The main conclusion of the analysis covering the dynamics of the value and directions of the Mazovian Voivodship's exports in the period of 2003-2005 are:

1. the overall value of Mazovia's exports has been steadily increasing, but its pace was slower than Poland's average;
2. the main direction remains – the European countries make the most (89%) of total export value, with a significant share of neighbouring countries (e.g. Germany);
3. agricultural produce, processed food and means of transport increased their share in the overall volume of exports, whereas there has been a decline in the area of machinery and tool industry products as well as other product groups;
4. there is a strong spatial concentration of the export production, especially in Warsaw and neighbouring counties (more than half of Mazovia's exports). Main factors which influence the spatial diversity in the volumes of exported goods are: location of the production close to the main A-roads and location of the foreign direct investment. The latter is estimated to have changed the counties' economic structures the most (e.g. LG in Mława county or Avon in Garwolin county) and their exports are often based on a single type of product.